KUTLU DOĞUM ÖZEL SAYI 2015

www.ilsam.org.tr

İLSAM

İlahiyât İlimleri Araştırma Merkezi

Dinler Nasıl Tahrif Oldu?

Muhammet İlyas BOZKURT

İLSAM'ın ücretsiz armağanıdır. Para ile satılamaz!

DÜNYALI BİR PEYGAMBER
Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

SABRIN EN BÜYÜK ÖRNEĞİ HZ. PEYGAMBER
Prof. Dr. Mefail HIZLI

KUR'ÂN'LA YAŞAMAK
Prof. Dr. Mehmet Emin ÖZAFŞAR

FETİH MÜZESİ

Panorama Bursa 1326

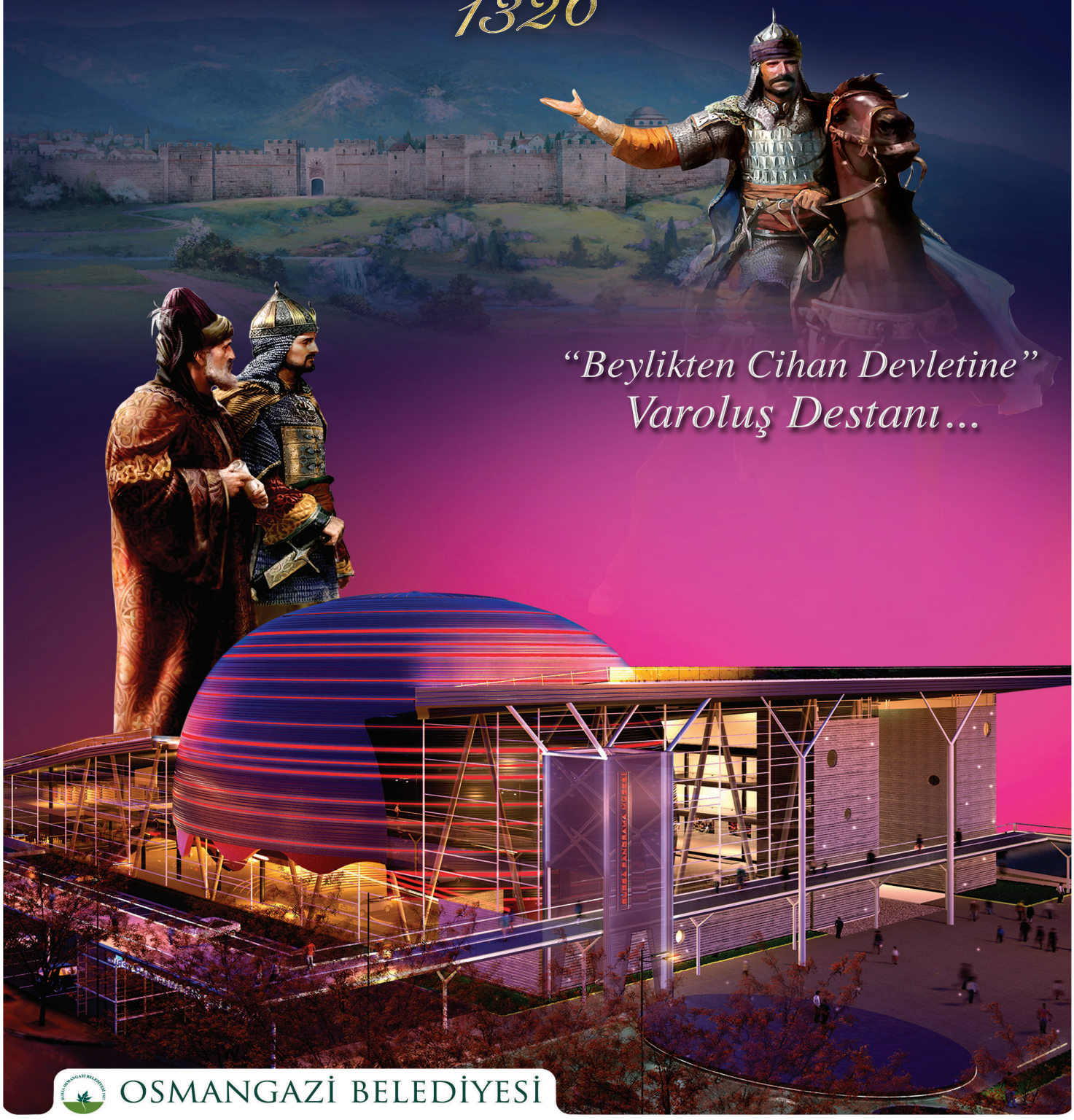

"Beylikten Cihan Devletine"
Varoluş Destanı...

OSMANGAZİ BELEDİYESİ

En mutlu yolculuk

Umre

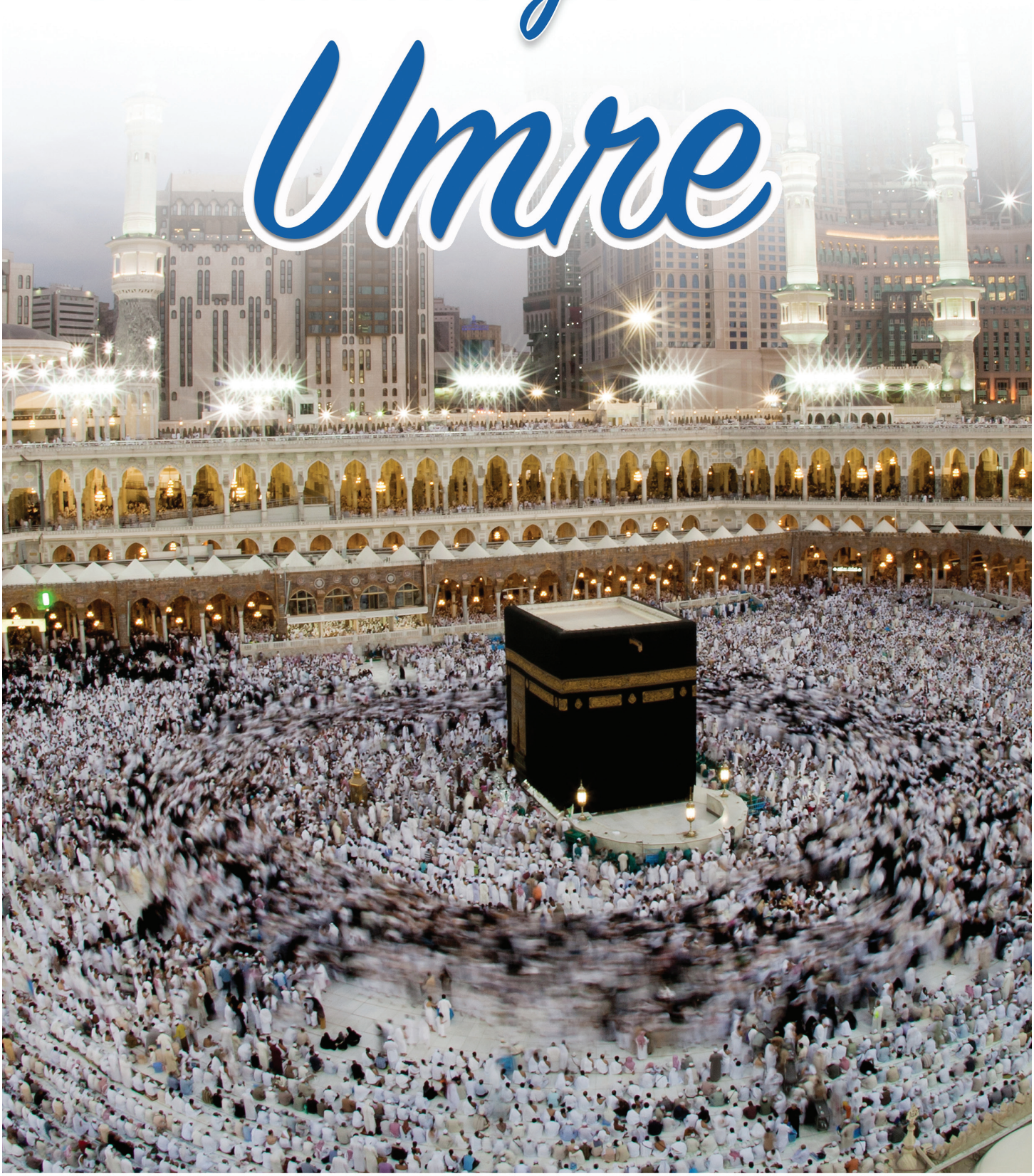

NİLTUR

HAC ve UMRE ORGANİZASYONU

BURSA (0224) 224 95 12 | İSTANBUL (0212) 635 92 62 | www.niltur.com

Since 1999

batu®

Catering & Toptan Gıda

Gıda Toptancıları Sitesi
E Blok 113. Sk. No:18
Nilüfer / BURSA
Tel: 0(224) 482 22 23
Fax:0(224) 482 22 63
www.batutoptangida.com
batu@batutoptangida.com

NAVİGA CERTIFICATION ISO 22000:2005 SERTİFİKA NO:1141075

NAVİGA CERTIFICATION ISO 9001:2008 SERTİFİKA NO:1140074 TÜRKAK Kalite Yönetim Sistemi TS EN ISO/IEC 17021 AB - 0058 - YS

Lezzet Bizim İşimiz

renkvizyon®

MATBAA - REKLAM - TANITIM HİZMETLERİ

takvim ajanda

grafik tasarım

katalog dergi

kartela kuşak

dosya klasör

broşür afiş insert

kutu çanta

kartvizit davetiye barkod etiket

sürekli form antetli kağıt zarf

www.renkvizyon.com.tr

Anadolu Mah. Karlıdağ Cad. No:32 Yıldırım / BURSA

Tel. 0 224 251 04 14 Fax. 0 224 251 04 15

08 Dinler Nasıl Tahrif Oldu?
Muhammet İlyas BOZKURT

İLSAM Başkanı
Prof. Dr. Mefail HIZLI

İLSAM Adına İmtiyaz Sahibi
Akın KARADENİZ

Editör
Muhammet AYDOĞAN
Enes AÇIK

Hukuk Danışmanı
Av. Metin ALTINSOY

Görsel Yönetmen
Mesud NAMLIKAYA

Tasarım & Grafik
Revizyon Medya

Baskı
RENKVİZYON OFSET

Adres
Üç evler Mah. Burçak Sok. No:6
Vizyon Plaza Nilüfer / BURSA

Tel &Fax
0 224 256 72 00

Web & E-mail
www.ilsam.org.tr
ilsam.org.tr@gmail.com

Dünyalı Bir Peygamber
Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM 16

Kur'ân'la Yaşamak
Prof. Dr. Mehmet Emin ÖZAFŞAR 18

İslâm Fıtrat Dinidir
Akın KARADENİZ 22

Hz. Peygamber gibi Çalışmak
Prof. Dr. Mustafa KARATAŞ 24

Sabrın En Büyük Örneği Hz. Peygamber
Prof. Dr. Mefail HIZLI 12

Hz. Peygamber'in Merhametinin Mahiyeti
Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ 26

Hz. Peygamber'in Kadınlara Kazandırdığı Şahsiyet Hakkı
Prof. Dr. Salih KARACABEY 30

İslâm'ın İnsana Bakışı
Prof. Dr. Ahmet GÜÇ 34

İslâm'ın Kavranması ve Müslüman Kimliğin İnşasında "Yaşayan Sünnet"i Bir Kez Daha Düşünmek
Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK 38

Muhammet İlyas BOZKURT
İLSAM Onursal Başkanı

DİNLER NASIL TAHRİF OLDU?

Din adamları bir dinin en yakın dostu ve en büyük düşmanıdır. Bir dine din adamlarından daha yakın bir dost ve daha tehlikeli bir düşman bulunamaz.

Tarihe baktığımız zaman görürüz ki; tahrif olmuş bütün dinler üç noktadan yoldan çıkmıştır:

Birincisi; peygamberleri ilahlaştırmaktır.

Peygamberler Allah'ın (c.c) insanlar arasından seçerek vazifelendirdiği çok özel ve kutsi şahsiyetlerdir. Allah'ın kendisine verdiği peygamberlik vazifesini yerine getirebilmeleri için çok mühim vasıflarla donatılmışlardır. Müthiş bir zekâ, muazzam bir feraset, harikulade bir ahlak ve muhteşem liderlik özellikleriyle toplumların bilinçaltlarına ve tarihin altın sayfalarına isimlerini kazımışlardır.

Onların bu kadar etkili olmasında bu vasıfların etkisi olmakla beraber; esasen bunun arkasında onları bu vasıflarla yaratan ve vazifeleri sırasında mucizelerle destekleyen ve vahiy ile onları şereflendiren Cenab-ı Hakk'ın ihtişam-ı Rabbanisi vardır.

Bu hakikattendir ki; daha yaşarken efsane olan peygamberler öldükten sonra toplumlar tarafından insanüstü vasıflarla anılmaya ve zamanla ilahlaştırılmaya başlarlar. Yoksa hiçbir peygamber hayatta iken kendisinin ilahlaştırılmasına asla müsaade etmez. Nitekim ***"Hiçbir peygamber, Allah'ın kendisine Kitap, hikmet ve peygamberlik vermesinden sonra (kalkıp da) insanlara: Allah'ı bırakıp bana kul olun! demesi mümkün değildir. Bilakis (onlar şöyle söylerler): Benim size okutmakta ve öğretmekte olduğum Kitap uyarınca Rabb'e hâlis kullar olunuz." (1)*** âyet-i kerimesi de bu hakikati teyid eder.

Peygamberleri ilahlaştırmak bir sapkınlıktır. Bu sapkınlığın kaynağında da maalesef din adamları vardır.

Din adamları bir dinin en yakın dostu ve en büyük düşmanıdır. Bir dine din adamlarından daha yakın bir dost ve daha tehlikeli bir düşman bulunamaz.

Bu nedenledir ki; Yahudiler "Üzeyir Allah'ın oğludur"; Hıristiyanlar ise "Îsa Allah'ın oğludur" deme noktasına gelmiştir.

Biz Müslümanlar ise Kur'ân-ı Kerim'in bu hususta ki tehditlerini ve ***"De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım."*** (2) gibi âyetlerini göz ardı edemediğimiz için şükürler olsun ki: "Muhammed Allah'ın oğludur" demek gibi bir sapkınlığa düşmedik.

Ancak bizim dinimiz içine sızmış bazı uydurma hadisler, Peygambere iltifat için yazılmış şiirler, gazeller ve uydurulmuş bazı dini hikâyeler içerisinde zaman zaman Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'i (sav) putlaştırmaya ve ilahlaştırmaya yönelik bazı gayret ve hoyratlıkların olduğu görülmektedir. (3/Haşiye)

Her mü'min bu tehlikeye karşı uyanık olmalıdır. ***Peygamberleri sıradanlaştırmak, "onlar da benim gibi sıradan bir insandı" demek ve onlara günah atfetmek ne kadar tehlikeli ise; peygamberleri ilahlaştırmak da o kadar tehlikelidir.***

Bu konuda Peygamber Efendimiz (sav) buyurdu ki:

"Hıristiyanların Meryem oğlu İsâ'yı övdükleri gibi beni övmeyin. Ben sadece bir kulum. Siz bana 'Allah'ın kulu ve elçisi' deyin." (4)

Hâlbuki Peygamberler de bir beşerdir; fakat çok üstün vasıflara haiz ve Allah tarafından vahye mazhar olmuş bir beşerdir. ***"Kendilerine peygamber gönderilenleri mutlaka hesaba çektiğimiz gibi; Peygamberleri de elbette hesaba çekeceğiz."*** (5) âyetinde de belirtildiği gibi gönderildikleri kavimler hesaba çekildiği gibi peygamberler de hesaba çekileceklerdir.

İkincisi; Allah'ın kitabına beşer sözü karıştırmaktır.

Gerek suhuf olsun gerek kitap olsun peygamberlere inen tüm usul âyetler "Furkan" denilen Cenab-ı Hakk katında bulunan ana kitabın âyetleridir. Bunlar indirildikleri zaman indirildikleri kavmin içinden seçilen Peygamberin diliyle indirilirler. Ve bu âyetler sayısı ve keyfiyeti itibariyle zamanla suhuf ya da kitap olurlar.

Mesela Hz. Nûh'a (as), Hz. İbrahim'e (as), Hz. Davut'a (as) indirilenler, suhufa örnek verilebileceği gibi; kitaba örnek olarak da Hz. Mûsa'ya (as) indirilen Tevrat, Hz. Îsa'ya (as) indirilen İncil ve Hz. Muhammed'e (as) indirilen Kur'ân verilebilir.

Bu suhuflardan ve kitaplardan Kur'ân hariç hiçbirisi indirildiği dönemde yazılmamıştır. Elimizde bir delil olmamakla beraber Kur'ân'dan önceki dönemde adeta bir vahiy yazma yasağı uygulanmıştır. Vahiy tamamen ezber üzerinden nakledilmiş, sadece on emir gibi özet bir metnin yazılmasına izin verilmiştir. Bu yüzden zamanla peygamberin sözleri olan hadisler, din âlimlerinin görüşleri ve hatta bazı atasözleri kutsal kitaplara sızmış ve daha sonraki yüzyıllarda bu kutsal kitaplar yazılı hale getirilirken bu sızmalar kitabın içerisinde yerini almıştır.

Nitekim Cenâb-ı Hakk bu gerçeği ***"Onlardan (Kitap ehlinden) bir grup var ki, Kitap'tan olmadığı hâlde Kitap'tan sanasınız diye (okudukları) Kitap'tanmış gibi dillerini eğip bükerler ve, "Bu, Allah katındandır" derler. Hâlbuki o, Allah katından değildir. Bile bile Allah adına yalan*** söylerler." (6) âyetiyle ifade etmiştir.

Hâlbuki Kur'ân indirildiği an yazılmış ve yazıldığı günden bugüne kadar bir harfi dahi değişmemiş ve yazılan ilk nüshaları hala elimizde bulunan tek kutsal kitaptır. Kur'ân-ı Kerim'e peygamber sözü dahi bulaşmasın diye Resul-ü Ekrem (sav) kendi hadislerinin yazılmasını dahi yasaklamıştır. Resul-ü Ekrem'in (sav) hadislerinin yazılması izni; ancak Resulullah'ın vefatından iki ya da üç yıl önce birkaç sahabeyle sınırlı olmak üzere verilmiştir.

O yüzden İslâm'ın içerisine yüzyıllar içerisinde ne kadar hurafe ve bidat girerse girsin; müceddidlerimiz, müçtehitlerimiz ve mürşitlerimiz Kur'ân'ı kendisine bir ölçü yaparak hakkı batıldan ayırmaya muktedir olabilmişlerdir.

Üçüncüsü; din adamlarını Rab ilan etmektir.

Cenab-ı Hak, vahyini ve vahiy kanalıyla din-i mübinini yeryüzünde peygamberine inzal ettiği zaman; peygamberler bu din-i mübini kavmine ya da bütün insanlığa yaymak için etraflarında bir kadro oluştururlar. Bu kadrolar zamanın zeki, ihlâslı ve samimi gençlerinden oluşur. Bunlar kavvami, havari ya da sahabe gibi isimlerle anılırlar.

Daha sonraki yüzyıllarda din-i mübini yaymak ve insanlığa ulaştırmak için; bu sahabelerin çocukları ve onların torunları başta olmak üzere nesilden nesile bir din adamları sınıfı oluşur. Tabii ki; zaman içerisinde bu din adamları sınıfına girmek bir ayrıcalık haline gelmeye başlayınca bu zümre içerisinde olmayı hak etmeyen nice cahil, gafil ve bağnaz insan, din âlimleri zümresine girmiş ve bu sıfatla insanlara yalan yanlış hükümler vermeye başlamışlardır.

Din öyle bir güçtür ki; insanlara "şu günahtır" denildiğinde insanlar onu kitleler halinde terk eder; "şunu yapmanız farzdır" denildiğinde insanlar kitleler halinde onu yapmaya koşarlar. İşte bu gücün farkında olan nice imparator vardır ki; din uğruna savaştıklarına inandırdıkları onbinlerce insanı birbiriyle savaştırarak kendi siyasi amaç ve gayeleri uğrunda kullanmışlardır.

Mesela onuncu yüzyıldan itibaren papalık, Avrupa'nın tamamına hâkim olabilmek ve iç ihtilafları bastırabilmek ve de İslâm dünyasının zenginliklerini Avrupa'ya taşıyabilmek için bu motivasyonu "Haçlı Seferleri" adıyla yüzyıllar boyu kullanmıştır.

İşte bu büyük güç din adamları sınıfını ayrıcalıklı kılar. Bu öyle bir güçtür ki din adamları istediği şeye haram, istediği şeye helal diyebilir. Buna "Rububiyet Hakkı" denir. Çünkü bir şeyin insanlar için haram mı, helal mi olduğuna hükmetmek "Rububiyet Hakkı"dır; dolayısıyla bu hakkı kullanan da "Rab" olmuş demektir.

Çünkü "Rab" terbiye eden demektir. Mürebbi kelimesi çocuğu eğiten öğretmen anlamına gelir ki Rab kökündendir. Rububiyet yetkisi: "şu haramdır" ya da "şu helaldir" diyerek, yâni Rububiyet hakkını kullanarak insanları ve toplumları şekillendirmek demektir. Böylece Rububiyet hakkını kullanan kişi; insanlar arasında ve toplumlar nazarında "Rab" makamına çıkarılmış olur.

"Hüküm ancak Allah'a aittir." (7) ***"Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler kâfirlerin ta kendileridir."*** (8) âyetlerinden de açıkça anlaşılıyor ki Kur'ân Allah'tan başka Rab kabul etmez. Rububiyet Allah'a mahsustur.

Bu yüzden Kur'ân, âyet-i kerimelerde bir yandan "hüküm Allah'a aittir" derken bir yandan da Hıristiyanlık ve Yahudilik dinindeki din adamlarının kendi kendine helal haram belirlemelerinin rububiyet hakkına müdahale olduğunu belirterek bu din adamlarını tehdit etmektedir:

"(Yahudiler) Allah'ı bırakıp, hahamlarını; (hıristiyanlar ise) rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i rab edindiler. Oysa bunlar da ancak, bir olan Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardır. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. O, onların ortak koştukları her şeyden uzaktır." (9)

Resul-ü Ekrem (sav) dahi Kur'ân'ın hükmünü almış ve uygulamış ve insanlığa emretmiş, Kur'ân'da bulunmayan konularla ilgili hükümleri yine Kur'ân'da bulunan hüküm âyetlerine kıyas ederek içtihat etmiştir.

Bu husus Efendimiz'in (sav) en hassas olduğu konuların başında gelmektedir. Yahudi ve Hıristiyanlarla ilgili "Onlar din adamlarını Rab ilan ediyorlar" mealindeki âyet nazil olunca, eski bir Hıristiyan âlimi olan Adiy bin Hatem Peygamber

Efendimiz'i (sav) ziyarete geldi ve bu âyete itiraz etti. "Ben eski bir hıristiyanım. O dini çok iyi bilirim. Biz ahbarlarımızı Rab olarak kabul etmeyiz." dedi. Çünkü o, Rab kelimesini ilah olarak algılamıştı.

Resul-ü Ekrem (sav) ona Rab kelimesinin "terbiye eden" anlamına geldiğini, bir şeyin helal ya da haram olduğuna karar vermenin ancak Rububiyetin sıfatı olabileceğini söyledikten sonra ona sorar: ***"Sizin ahbarlarınız (din âlimleriniz) bir şeyi helal ya da haram kılma yetkisini kullanıyor mu, kullanmıyor mu?"*** *Adiy bin Hatem de* ***" Evet, ya Resulallah, neyin haram, neyin helal olduğuna onların ahbarları karar verir. Çünkü onlar bu konuda yetkilidirler"*** *dedi. Bunun üzerine Resul-ü Ekrem (sav) ona* "öyleyse bu toplumun ahbarları Rableridir" *buyurdu.* (10)

Görüldüğü gibi Rububiyet Allah'a aittir, O'na hiç kimse müdahale edemez ve etmemelidir. Aksi takdirde din Allah'ın dini olmaktan çıkar. Bir grup din adamının dini olur. Bir sürü batıl inanç ve yanlış uygulamalar dine girer. Zamanla helaller haram, haramlar helal olur. Ve böylece bir gün gelir insanlığa barış, kardeşlik, huzur getirmek için gönderilen dinler, insanlığın başına bela olur.

Din âlimlerinin ilahlaştırılmasının sebebine gelince, bunun sebebi şudur ki; cemaatin şeyhine olan ifratkarane muhabbeti neticesinde şeyhini bir peygamber gibi addetmesi ve hatta ona bir kısım ilahi sıfatlar izafe ederek Rububiyet alanı tanıması sonucunda o din âliminin bu manevi otoriteyi bir fırsat telakki ederek Rabb'ül-Alemîn olan Zat-ı Zü'l-Celal'in Rububiyet makamına ortak olmaya cüret etmesini netice vermiştir.

Kur'ân'da Cenâb-ı Hakk şöyle buyurmuştur:

"İnsanlar arasında Allah'ı bırakıp da O'na ortak koşanlar vardır. Onları, Allah'ı severcesine severler. Mü'minlerin Allah'a olan sevgisi daha güçlü bir sevgidir. Zulmedenler azaba uğrayacakları zaman bütün kuvvetin Allah'ın olduğunu ve Allah'ın azabının pek şiddetli olduğunu bir bilselerdi!" (11)

Elhâsıl:

Her mümin bilmelidir ki; peygamberler Cenab-ı Hakk'ın sevdiği ve seçtiği güzide kulları olmakla beraber, bir beşerdirler; Cenab-ı Hakk'a denk değil, ortak değil, muhalif değil, elçi ve hizmetçidirler. Ve yine her mümin bilmelidir ki hiçbir kelam Cenab-ı Hakk'ın kelamına denk olamaz ve onun yerini alamaz veya onun yerine ikame olunamaz. Ve yine her mümin bilmelidir ki; hüküm ancak Kadir-i Külli Şey' olan Cenab-ı Rabb'ul-Âlemin'e aittir ve "Rububiyet hakkı" Cenab-ı Hakk'ındır.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da sığınağımız, kalkanımız ve mahfazamız Kur'ân'dır. Kur'ân'ın bize bıraktığı bu üç altın değerinde hakikate sımsıkı sarıldığımız zaman diğer dinlerin uğradığı akıbete uğramaktan kendimizi ve toplumumuzu muhafaza edebiliriz. Aksi takdirde –hafizenallah- daha önceki ümmetlerin başına gelenler bizim de başımıza gelecek demektir.

Dipnotlar:

1. Âl-i İmrân Sûresi 3/79
2. Kehf Sûresi 18/110
3. Hâşiye: Mesela "Sen olmasaydın ey Muhammet, bu kainatı yaratmazdım" mealindeki uydurma hadis buna güzel bir örnektir.
4. Buharî, Sahih, IV/204; Müslim, Sahih, Kitâb'ul-Kader, Bâb:7
5. A'râf Sûresi 7/6
6. Âl-i İmrân Sûresi 3/78
7. Yûsuf Sûresi 12/40
8. Mâide Sûresi 5/44
9. Tevbe Sûresi 9/31
10. Tirmizi, Cem'ul-Fevâid, IV, 68 /Tirmizi 5/278.
11. Bakara Sûresi 2/165

Prof. Dr. Mefail HIZLI
İLSAM Başkanı
Ankara İl Müftüsü

SABRIN EN BÜYÜK ÖRNEĞİ HZ. PEYGAMBER

Yüce Allah, davası uğrunda karşılaştığı eza ve cefalara sabırla karşı koyanları diğerlerine tercih edecektir. Rabbimizin, tebliğ görevleri sırasında güçlükle karşılaşan peygamberlere tavsiye ettiği tek şey sabırdır. Ziyan ve hüsranda olmayan insanların bir bölümü de Hakk'ı ve sabrı tavsiye edenler arasındadır. Belki de en önemlisi Rabbimizin sabredenlerle beraber bulunmasıdır.

Bilindiği gibi, içinde yaşadığımız dünya bizler için bir sınanma yeridir. Hayatımız, pek çok tezat şeyin bir arada bulunduğu ve çoğu kez insanın da aciz kalabildiği birtakım olaylara sahne durumundadır. Kişi hayatı boyunca çeşitli acı, tatlı olaylarla ve beklenmedik sürprizlerle karşılaşabilir. Hayat çizgisi, kişiyi bazen bolluğa, bazen darlığa, bazen hastalığa, bazen de çok değişik felâketlere götürebilir. İnsanoğlu, kendini en mutlu hissettiği zamanda bile, kim bilir nice üzüntüleri de beraberinde bulundurur.

Doğumundan ölümüne uzun hayat sürecinde olaylarla boğuşan ve onların üstesinden gelmeye çalışan insanın değeri, bu hayat mücadelesindeki sağlamlığı ve dayanıklılığı ile anlaşılır. Bütün bu durumlarda insanın en büyük dayanağı, kıymetini takdir etmede aciz kaldığımız ve Yüce Allah'ın insanlara büyük bir nimeti olan sabırdır. Dünyaya gelmekten amaç, Rabbimizin rızasını kazanıp ruhumuzu arındırma ve olgunlaştırma olduğuna göre, başımıza gelen her ne olursa olsun yapmamız gereken, çerçevesi ayet ve hadislerle çizilen sabır ipine yapışmaktır.

"Sabır", insan tabiatına aykırı olan zorunlu hallere uymak ve güçlüklere karşı koymak, diye tarif edilmiştir. Sabır; beklenmedik olaylar, içine düşülen güçlükler karşısında tedirgin olmamak, paniğe kapılmamak ve tahammül göstermektir. Nefse hâkim olmada, inançta, ibadetlerde, davranışlarda, hadiseler karşısında gösterilen sabır, belli-başlı çeşitlerinden sadece birkaçıdır. Yüce Allah, bu ve diğer konularda sabır gösterenlere ödülünü sınırsız vereceğini bildirmiş ve sabredenleri övmüştür.

Kur'an-ı Kerim'de 70'den fazla yerde sabırdan bahsedilmiştir. Bu ayetlerde kısaca şu konulara yer verilmiştir: Zafere ancak sabırla ulaşılır. İyiliği emretmeye ve kötülükten vazgeçirmeye çalışırken başa gelen şeylere sabredilmelidir. Daha önceki devirlerde Müslümanlar hedeflerine sabırla erişmiş ve karşılaştıkları sıkıntılara sabır silâhı ile karşı koymuştur. İnsanlığa ışık tutan rehber ve liderler, ancak sabırla bu dereceyi kazanmışlardır. İstenen sonuç alınmasa bile harcanan çaba ve gayretlerin boşa gitmeyeceği ve sonuç elde edilmiş gibi sevap kazanılacağında şüphe yoktur.

Yüce Allah, davası uğrunda karşılaştığı eza ve cefalara sabırla karşı koyanları diğerlerine tercih edecektir. Rabbimizin, tebliğ görevleri sırasında güçlükle karşılaşan peygamberlere tavsiye ettiği tek şey sabırdır. Ziyan ve hüsranda olmayan insanların bir bölümü de Hakk'ı ve sabrı tavsiye edenler arasındadır. Belki de en önemlisi Rabbimizin sabredenlerle beraber bulunmasıdır.

Yüce Allah'ın mutlaka bizi bir biçimde imtihan ettiğini ve bazı şeylerle denediğini unutmamalıyız. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur: *"Andolsun, sizi korku, açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltme gibi şeylerle deneriz; sabredenleri müjdele. Ki onlara bir belâ eriştiği zaman: 'Biz Allah içiniz ve biz O'na döneceğiz' derler".*(1) *"İnsanlar, imtihandan geçirilmeden, sadece 'İman ettik' demeleriyle bırakılıvereceklerini mi sandılar? Andolsun ki, biz onlardan öncekileri de imtihandan geçirmişizdir. Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır."*(2)

Ayet-i kerimelerden de açıkça anlaşılacağı üzere, kişinin imtihana çekildiği, sınandığı konular hayatın her alanını kapsamaktadır. Başa gelen şeylerden dolayı sarsılmayan ve elden geldiğince halini düzeltmeye çalışan kişi, bu imtihanı kazanmış demektir. Başına gelen şeyler ölçüsünde olgunlaşan kişi, manevî büyüklüğü oranında belâya uğrar ve denemeye tabi tutulur. Konuyla ilgili olarak şöyle bir hadis nakledilir:

Arkadaşlarından biri Peygamber Efendimize (a.s.): "Ey Allah'ın Rasûlü! İnsanların içinde belâ ile en çok karşı karşıya kalan kimdir?" diye sorunca aldığı cevap şu olmuştu: *"Önce peygamberler, sonra da bunlara derece derece daha yakın olanlardır. Kişi dinine göre belâya uğrar. Dini kuvvetli olanın belâsı da şiddetlidir. Dini hafif olana da Allah, dinine göre belâ verir. Belâ gele gele nihayet kulda hiç günah bırakmaz".*(3)

Bu nedenle başımıza gelen olaylara sabretmeli, kesinlikle isyan etmemeliyiz. Bilmeliyiz ki, sabretmesek de, isyan etsek de olanı değiştirmeye gücümüz yetmez. Zira her şey Allah'ın ezelî bilgisine ve takdirine göre meydana gelmektedir. Bu takdire razı olmak ve boyun eğmekten başka yapacağımız bir şey yoktur. Bunun içindir ki Sevgili Peygamberimiz: *"Allah bir toplumu severse onları belâ ile dener. Kim sabrederse sabrının karşılığını alır, kim de sızlanırsa sızlanmanın karşılığını (yani sızlandığı için de günahı) alır"*(4) buyurmuşlardır.

Peygamberimizin benzer bir buyruğu da şöyledir: *"Sevabın çokluğu, belânın büyüklüğüne göredir. Allah (c.c.) bir topluluğu sevdiği zaman, onları muhtelif musibetlerle imtihan eder. Kim bu musibetleri sabırla karşılarsa Allah Teâlâ ondan hoşnut olur. Ve kim musibetleri sabır ve tevekkülle karşılamaz isyan ederse o da Allah(c.c.)'ın gazabına müstahak olur."*(5)

Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir husus daha vardır. Gelişigüzel, anlamsız ve zaruret olmadan her şeye sabır uygun bir davranış kabul edilmemiştir. Ortada bir belâ ve musibet bulunmaz iken sabırlı olmak için dua etmek, yani "Ya Rabbi! Beni sabredenlerden eyle!" demek de pek doğru değildir. Çünkü sabır, herhangi bir belânın üzerine olması gerekir ve ancak o zaman değer kazanır.

Bir hadis-i şeriflerinde Peygamber Efendimiz, müminlerin özelliklerinden bahsederken sabır konusuna şu şekilde değinir: *"Müminin işi hayrete şayandır. Zira işinin hepsi onun için hayırlıdır. Bu özellik yalnız mümine özgüdür. Zira sevinirse şükreder, bu ise onun için hayırlıdır. Başına belâ gelirse sabreder, bu da onun için hayırlıdır".*(6) Sabır ve tahammül gösteren kimseyi Cenabı Hakk'ın sabırlı kıldığını ve sabırdan daha hayırlı ve geniş bir nimetin hiç kimseye verilmediğini (7) ifade buyuran Sevgili Peygam-

berimizin hayatı, her konuda olduğu gibi özellikle sabır hususunda muhteşem örneklerle doludur.

Rasûl-i Ekrem Efendimiz, kavminin tehditlerine, yalanlamalarına ve alay etmelerine aldırmadan ve büyük bir sabırla, Allah'ın emir ve yasaklarını onlara eksiksiz olarak tebliğ etmiştir. Bunu yaparken de pek çok sıkıntılara, tahriklere ve hakaretlere uğramıştır. Sözgelimi, kıldığı namaza engel olmak için her türlü kötülük ve eziyete devam edenlerden biri olan Ebu Cehil bir gün Hz. Peygamber namaz kılarken bir devenin bağırsaklarını getirip O'nun başına koymuştu. Amcası Ebu Leheb ve karısı Ümmü Cemil de Peygamberimize eziyet edenlerin başında geliyordu.

Benzer içerikli başka bir konunun detaylarını Abdullah bin Amr'dan aktarıyoruz: Allah Rasûlü'ne reva görülen en ağır hakaret ve muamele şu idi: Hz. Peygamber, bir gün Kâbe'de namaz kılarken Ukbe bin Ebî Muayt adında bir müşrik yanına gelmiş ve kuşağını Efendimizin boynuna dolayarak namaz esnasında O'nu boğmaya kalkışmıştı. Bu sırada Hz. Ebu Bekir, oraya gelmiş, adamı omzundan tutup oradan uzaklaştırmış ve: "Sadece Rabbim Allah'tır (8) dediği içini bir adamı öldürmek mi istiyorsunuz" demişti. (9)

Yine bir gün Sevgili Peygamberimiz Kâbe'de namaz kılarken Kureyş'in ileri gelenleri de orada sohbet ediyordu. İçlerinden biri: "Şu deve leşini hanginiz getirip secdeye vardığı esnada Muhammed'in üzerine atar" dedi. Aynı azılı düşman Ukbe, bu işi istendiği gibi yaptı. Bu manzara karşısında Kureyşli müşrikler, gülmek ve eğlenmek maksadıyla suçu birbirlerine atmaya başladılar. Hz. Peygamber hâlâ secdede idi ve başını kaldıramıyordu. Bir süre geçtikten sonra, kızı Fatıma geldi ve babasının omuzlarına konulan deve leşini kaldırıp attı. Peygamber Efendimiz namazı tamamladıktan sonra başını kaldırdı ve: *"Allahım! Kureyşi sana havale ediyorum"* buyurdu. Bu işi yapanların hepsi de, daha sonra Bedir savaşında can vermişlerdi.(10)

Sevgili Peygamberimizin hayatındaki en çetin ve acımasız uygulama Tâif seferi dönüşünde yaşanmıştı. Hz. Peygamber, Kureyş'in bitmez tükenmez işkenceleri sebebiyle yardım bulabileceği ve İslâm'ı kabul ettirebileceği ümidiyle Tâif'e gitmeye karar vermişti. Tâif'e vardığında kendisine akraba olan kişilerle görüştü. Her biri de kaba ve alaylı sözlerle Tâif'i terketmesini söyledi. Allah Rasûlü orada da aradığını bulamamıştı. Kendilerinden Tâif'e geliş sebebini kimseye söylememeleri için ricada bulunduysa da Tâif'in ileri gelenleri bu isteğini kabul etmeyip onu kovdular, üstelik köle ve çocuklara Peygamber Efendimizi taşlattılar. Rasûlullah Efendimizin çok üzgün olduğu bir sırada Cebrail, dağlara hükmeden melekle gelmiş ve: "Allah bizi sana gönderdi; dilersen şu iki dağı bunların üzerine yıkalım" demiş, Sevgili Peygamberimiz de: *"Hayır, bunu istemem; belki Allah bunlardan, kendisinin bir olduğuna inanan bir nesil çıkarır"* buyurmuştu.(11)

Allah elçisi Tâif'ten ayrıldığında, yaralar içindeydi ve ayaklarından kan akıyordu. Bir yerde dinlenmek içini durdu, ellerini açtı, gözlerini semaya kaldırdı ve dua etmeye başladı. Bu, o denli ulvî bir dua idi ki, müminlere, Allah'a tevekkül ve sabrın nasıl olması gerektiğini gösteriyordu. Şöyle diyordu Allah'ın Sevgili Rasûlü:

"Allahım! Güçsüz ve çaresiz kaldığımı, insanlar arasında hor ve hakir görüldüğümü ancak sana arz ve şikâyet ederim. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Sensin ezilmişlerin Rabbi! Sensin benim Rabbim! Beni kimlerin eline bıraktın? Bana gaddarlık yapan yabancıların eline mi? Yoksa davamı ipotek edecek bir düşmana mı? Eğer Sen bana gücenmedinse, kesinlikle bunlara aldırmıyorum. Ancak lutfedeceğin iyiliğin beni rahatlatacaktır. Allahım! Karanlıkları aydınlatan, dünya ve ahiretimi kurtaracak Senin nuruna sığınıyorum. Gelecek gazabından, bana ulaşacak öfkenden kaçıp kurtulacak bir sığınak arıyorum. Sana sığındım, yeter ki razı ol. Güç ve kuvvet Sendendir, yalnız Senden".(12)

Peygamberimizin yanına ashabdan Habbab gelerek: "Çektiğimiz şu işkencelerden kurtulmamız için dua etmez misin ey Allah'ın Rasulü?" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber: *"Sizden önceki ümmetler içinde öyle kimseler vardı ki, demir taraklarla bütün derileri, etleri soyulup kazılırdı da bu işkence yine onları dininden döndüremezdi. Testereyle tepesinden ikiye bölünürdü de yine bu işkence onları dininden döndüremezdi. Allah elbet İslâmiyet'i tamamlayacak ve üstün kılacaktır."* buyurmak suretiyle onu teselli etti ve sabretmeleri gerektiğini söyledi.

"Sabır ve tahammül gösteren kimseyi Cenab-ı Hakk sabırlı kılar. Sabırdan daha hayırlı ve geniş bir nimet hiç kimseye verilmemiştir"(13) buyuran Allah Rasûlü, görüldüğü üzere, bazen taşlanıyor, bazen üzerine ve kapısına pislikler atılıyor, bazen de sadece eziyet olsun diye geçeceği yollara dikenli çalılar konuyordu. Ama o, bütün bunlara sabrediyor, hiçbir zaman ümidini kesmiyordu. Sadece Allah rızasına uygun hareketler yapmayı düşünüyor ve O'nun gazabına uğramaktan yine O'na sığınıyordu. Gerçekten de Peygamber Efendimizin hayatına göz atıldığında, sabırla pek çok işleri başardığı, bu başarıya ulaşırken de insanın tahammül gücünü aşan sayısız denemelerden geçtiği açıkça görülür.

Sonuç olarak sabır, ahlâkî bir fazilettir. Kişi buna bağlandığı zaman zorlukları yener, kalbine sükûnet ve huzur gelir. Sabırlı kişi zorluklarla karşılaştığında, bunun Allah'tan geldiğini bilir. Yaşadığı sıkıntıların bir hikmete bağlı olduğunu anlar. Peygamberlerden daha sabırlı insanlar yoktur, onlar sabrın en büyük örnekleridir. Özellikle Peygamberimizin hayatı sabır konusunda bizler için bir ibret olmalıdır. Diğerleri gibi Peygamberimiz de bütün güçlükleri sabırla karşılamıştır. Sabır, iman ve ibadetin, ilim ve hikmetin, kısaca bütün faziletlerin başıdır. Duamız her zaman, Yüce Allah'ın bizleri *"belâlarına çok sabreden ve nimetlerine çok şükreden"*(14) kullarından eylemesi olmalıdır.

Dipnotlar:

1.Bakara (2), 155-156.
2.Ankebut (29), 2-3.
3.el-Münzirî, et-Tergib ve't-Terhib, IV, 280.
4.el-Münzirî, et-Tergib ve't-Terhib, IV, 283.
5.Tirmizî, zühd, 57; İbn Mace, fiten, 23.
6.Müslim, zühd ve rekâik, 64;Riyâzüs-Sâlihin, I,54.
7.Tirmizî, birr, 76.
8.Fâtır (35), 28.
9.Süleyman Uludağ, İslâmda İrşad, s.193-194.
10.Tecrid-i Sarih, I,191-193.
11.Buhari, cihad, 9.
12.Bkz. İbn; Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, II,77-78; Taberî, Tarih, II,81; M.Hamidullah, İslam Peygamberi, I,117.
13.Tirmizî, birr, 76.
14.İbrahim (14), 5.

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
(İzmir) Dokuz Eylül Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

DÜNYALI BİR PEYGAMBER

O elbette ki Yüce Allah tarafından seçilme lutfuna ermiş, şairin ifadesiyle "taşlar arasında bir yakut" misali çok çok değerli bir kişiliktir. Biz burada dünyalı peygamber ifadesiyle uzaylı olmayan, harikulade vasıfları ve uçan kaçan sıfatları bulunmayan bir insan kişiliğine sahip, ayakları yerde bir insan peygamberi kastediyoruz.

İnkârcılar, ***"Muhammed'e onu desteklemek üzere bir melek gönderilse (biz de görsek) olmaz mıydı?" derler...*** (En'âm, 6/8)

Küfürde direnenler şöyle diyorlar: ***"Böyle peygamber mi olur? O da diğer insanlar gibi yiyor içiyor, çarşı pazar dolaşıyor. Hiç olmazsa onun yanına bir melek verilmeli ve halkı onunla birlikte uyarmalıydı! (Madem böyle bir şey olmuyor) hiç değilse kendisine bir hazine indirilmesi ya da onun da bizim de içinden yiyip içebileceğimiz bir bahçesinin olması gerekmez miydi?.."*** (Furkan, 25/7-8)

İnkârcılar, ***"Tanrısından Muhammed'e, açıkça görebileceğimiz bir mucize indirilseydi ya!" demektedirler. Sen onlara de ki: "Mucize indirmek Allah'ın elindedir. Bilin ki ben sadece uyarıcıyım." Hem kendilerine okunan bu kitabı sana indirmemiz (mucize olarak) onlara yetmiyor mu? Şüphesiz bu Kur'ân'da dünya ve ahrette mutlu olmanın yollarını gösteren ilke, uyarı ve öğütler vardır, fakat bunu yalnızca inanan kimseler anlar."*** (Ankebut, 29/50-51)

Bu ve benzeri ayetler bize müşriklerin peygamber tasavvurunu anlatmakta, fakat bütün bunlar gerçekleşse bile onların yine de inanmayacakları Allah tarafından kesin bir dille ifade edilmektedir. İlginçtir ki bu kadar açık dile getirmeseler de günümüzdeki bir kısım dindar Müslümanlar da Hz. Peygamber (as)'ı yukarıda talep edilen benzer niteliklerle tavsif etmekte ve onu bu dünya şartlarından, din diliyle sünnetullah dediğimiz varlık âleminin bağlı olduğu ilahi kanunlardan soyutlayarak yücelttiklerini düşünmektedirler. Böyle yapmakla farkında olmadan O'nun hayatımızdan çıkmasına zemin hazırlamakta ve bize örnek olması bakımından O'nu gerçeklik ilkesinden uzaklaştırmaktadırlar. Oysa Kur'ân'a ve onu en güzel şekilde hayatına yansıtan Hz. Peygamber (as)'ın faaliyetlerine baktığımızda O'nun ne kadar dünyalı, yani dünyadaki ilahi yasaların gereğini yerine getiren biri olduğunu açıklıkla görmekteyiz. O'nun hayatıyla ilgili şu basit tespitler bu düşüncemizin ne kadar isabetli olduğunu göstermektedir.

Efendimiz (as) peygamberlik görevini alması sonrasında "kalk ve toplumu uyar!" emrini alır almaz tabir caizse canını dişine takarak tebliğ faaliyetine başlamış, çarşı-pazar-panayır demeden dolaşmış, umduğu başarıyı elde edemeyince Taif'e yolculuk yapmış, akabe bey'atleriyle Medine'ye açılmanın yollarını aramıştır. Bütün bunları yaparken gördüğü manevi baskılar yanında fiili saldırılara maruz kalmış, zaman içinde taşlanmasına, dişinin kırılmasına, yanağının parçalanmasına varan eziyetlerle karşılaşmıştır. Kâinatın Efendisi gibi çok özel vasfı bulunan bu son peygamber için Allah gökten azap göndermemiş ya da peygamberini görünmez bir zırh ile bu fiili tecavüzlere karşı korumamıştır.

Dünyalı bir peygamber nitelemesi için O'nun hicreti güzel bir örnektir. Medine'ye hicret etmeden önce kendisi günlerce düşünüp plan yapmış, müşrikleri yanıltmak için yatağına Hz. Ali'yi yatırmış ve arkadaşı Hz Ebu Bekir (ra) ile birlikte müşriklerin takibinden kurtulmak için Medine'ye aksi istikamette olan Sevr dağı istikametine gitmiştir. Dağa çıkarken de dağın değişik katmanlarında bulunan mağaralara sığınmayı tercih etmek yerine en zirveye çıkmayı ve mağara bile denemeyecek üç kayayla oluşan bir kovuğa sığınmayı tercih etmiştir. Siyer kitaplarında okuduğumuza göre Allah onları örümcek ağı ve güvercin yuvası ile müşriklerin gözünden saklamış ise, bunu

daha aşağılarda ve sığınma açısından daha müsait diğer mağaralarda da yapabilir, peygamberini zirveye kadar yormazdı. Evet, Allah'ın yardımı haktır ve peygamberine yardım etmiştir. Fakat O'nun bu yardımı Peygamber (as) elinden geleni yapmadıkça, yani sünnetullah gereği sebepleri tüketmedikçe gerçekleşmemiştir. Efendimiz (as) Sevr dağındaki mağarada üç gün kalmış, bu süre içinde kendisine yemek semadan değil Esma'dan, yani Hz. Ebu Bekir (ra)'ın kızından gelmiştir. Bu esnada kendilerini Medine'ye salimen ulaştırabilecek bir rehber araştırılmış ve yolculuklarını bulunan bu rehberin yöntem ve taktikleri neticesinde sorunsuz olarak tamamlayabilmişlerdir. Oysa dünya şartlarından soyutlanmış, tabir caizse her şeyi sihirli söz ve dokunuşlarla çözebilen bir peygamber olsaydı mağarada iken gökten yemek indirtir, yolculukta Cebrail ile uzaktan kumanda ile haberleşerek bir insan rehbere ihtiyaç duymazdı.

Hz. Peygamber (as)'ın amcası Abbas'ı Mekke'de istihbarat şefi olarak bırakması ile ilgili de aynı durum söz konusudur. O hiçbir zaman "ben ayrıldıktan sonra Mekke'li müşriklerin hile ve tuzaklarını nasıl olsa Allah bana bildirir" gibi bir düşünce içinde olmamış, kendisi beşeri planda hesabını yapıp tedbirini almıştır. Hicret sırasında konakladığı Ranuna vadisinde epeyce bir süre kalmış, yol yorgunluğunu üzerinden atıp kendini toparlamış, özellikle kendisini tanımayan Medine'li Yahudiler ve diğer eşrafın huzuruna dinç ve bakımlı bir görünümle çıkarak onlar üzerinde hayranlık uyandırmıştır.

Medine'ye geldiğinde nüfus sayımı yaptırması, Yahudi kabileleriyle anlaşmalar yapması, Ensar-Muhacir kardeşliğini tesis etmesi, Malını yurdunu terk edip muhtaç olan sahabileri ticarete yönlendirmesi, pazarda piyasa kurallarını işletmesi Hz. Peygamber (as)'ın bütün işlerini siyasi, sosyal ve ekonomik kuralların gerektirdiği dünya şartlarına göre düzenlediğinin en güzel kanıtlarındandır. Hatta hayat pahalılığından şikâyet eden ve fiyatların ucuzlaması için kendisinden dua isteyen sahabiye Hz. Peygamber (as)'ın, bu hususun tamamen arz-talep dengesiyle ilgili olduğu anlamına gelebilecek bir cevap vermesi, böyle şeylerin Allah'a dua ile değil piyasa kurallarının gerçekleştirilerek düzeleceğine dair çok güzel bir örnektir. Tarım ürünlerin ithal edildiği Mekke'de çeşitli haksızlıklara sebep olmasından dolayı selem akdini (tarım ürünleri ile alakalı para peşin mal veresiye şeklindeki alış-veriş akdi) yasaklayan Hz. Peygamber (as), bir tarım beldesi olan Medine'de pek çok ticari muamelenin selem akdi ile gerçekleştiğini görmesi üzerine Mekke'de verdiği hükmü değiştirmiş, haksızlığa yol açabilecek bazı hususları önleyecek şartlar koyarak selem akdini Medine'de serbest bırakmıştır. Bu da Hz. Peygamber(as)'ın gerçeklik ilkesine bağlı dünyalı bir peygamber olduğunun bir başka örneğidir.

Dünyalı peygamber dünya işlerinde yanılabilen, ortak akla önem veren, gerektiğinde hanımlarına danışıp onlardan fikir alabilen, savaşta hendek kazılması yöntemini Arap olmayan bir sahabinin teklifiyle uygulayabilen, gaipten haber vermeyen, seven, kızan, savaşan, hanımlarıyla problemler yaşayan, affeden, gülen, ağlayan, acıkan, yorulan, uyuyan, unutabilen kısacası normal insan vasıflarıyla muttasıf bir kişidir. İşte böyle bir kişilik olarak da insanlık için bir örnektir. Çünkü her sıkıştığında olağanüstü yetenekleriyle mucizeler yaratan, Allah'tan istediği zaman yardım alan bir kimse, bu yetenek ve imkânları olmayan insanlar için örnek olamaz. Örnek insan, örnek olduğu insanlardan farklı olmayan, sünnetullah açısından onların sınırlarıyla sınırlı olandır. Bu durum O'nun sıradan, değersiz ve vasıfsız bir insan olduğu anlamına asla gelmez. O elbette ki Yüce Allah tarafından seçilme lutfuna ermiş, şairin ifadesiyle "taşlar arasında bir yakut" misali çok çok değerli bir kişiliktir. Biz burada dünyalı peygamber ifadesiyle uzaylı olmayan, harikulade vasıfları ve uçan kaçan sıfatları bulunmayan bir insan kişiliğine sahip, ayakları yerde bir insan peygamberi kastediyoruz. Bununla da O'nun ümmeti olan bizlerin, O'nun çalışmaya, çabalamaya, didinmeye, özetle sünnetullaha ve sonrasında da ancak sebepler tükenince tevekküle dayalı hayat tarzını örnek almasını amaçlıyoruz. O, sebeplere sarılmayı hiç terk etmedi. İnandı, inancının gereğini yaptı ve başardı. O'nu örnek alan her kim olursa olsun mutlaka başaracaktır.

O halde gelin müşriklerin yarı alayla çizdikleri peygamber profilini, sevgi adına, yüceltme adına kendi inanç dünyamıza resmederek insanlığın en mükemmel rol modelini hayatımızdan çıkarmayalım. Unutmayalım ki, gerçeklik ilkesiyle örtüşmeyen rol model kişilikler dünya gerçekleri karşısında bir anlam ifade etmezler.

Kutlu doğum vesilesiyle Yüce Nebi'ye selam ve hürmetlerimi arz ediyor, Rabbimden cümlemizi O'nun yolunda kaim ve daim kılmasını niyaz ediyorum.

Prof. Dr. Mehmet Emin ÖZAFŞAR
Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı

KUR'ÂN'LA YAŞAMAK

Sınırsız olan bir ufku bize ancak, beşeri aşan ve beşeri de var eden bir kaynağın göndermesi gerekmektedir ki, o kaynak Cenab-ı Hak'tır ve Kur'ân-ı Kerim beşerin tıkalı olan ufkunu açmasına yardımcı olacaktır.

Kur'ân-ı Kerim hayatın bizzat kendisi ve özünde olduğu için tarihin akışını değiştirmiştir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'i tarih boyunca yazılı bir kitap gibi görmeyen Müslümanlar onu âdeta kendileri gibi canlı, diri ve hareketli bir varlık olarak hissetmişlerdir.

Kur'ân-ı Kerim, insanlığın son on beş asrını derinden etkilemiş, nüzulüyle birlikte yeryüzünü şereflendirmiş; Müslümanlar için izzet, ikbal ve hayat kaynağı, dünyevi saadetin ve uhrevi felahın membaı olan yüce bir kitaptır. Kur'ân yeryüzüne inişiyle tarihin akışını değiştirmiş, hayatın ve varlığın ilk günkü anlamını yeniden ifade etmiştir. Kur'ân ile birlikte yeniden kurulan dünya, on beş asırdır bu ilahî çağrıyı ve yankıyı derinden hissetmektedir.

Skolastizmin boyunduruğu altında bulunan ve Ortaçağ karanlığında önünü göremeyen insanlığın düşünce ve inanç tortularıyla, sapkın telakkilerle ayaklarına ve zihinlerine prangalar vurulmuş, putperest bir inanç sistemi zuhur etmiş ve aynı zamanda birtakım dinî kurumlar insanı baskı altına almış ve insan ufku karartılmıştı. İşte Kur'ân-ı Kerim, bu ufka doğan aydınlık ve berraklıktır. Hayatın bizatihi kendisi olan, fıtrattan ve özden hitap eden Kur'ân, bu yönüyle insanı dışarıdan muhatap kabul eden diğer kitaplardan ayrılır. Yirmi üç senede gelmiş bir hitabın kısa sürede insanları ve zamanı değiştirmesi, dönüştürmesi, büyük bir medeniyeti ortaya çıkarması, insana zihin ve gönül düzleminde, estetik düzlemde ve hikmet boyutunda hitap edebilmesinin nedeni insanın özünden gelen bir ses olmasıdır. Kur'ân-ı Kerim hayatın bizzat kendisi ve özünde olduğu için tarihin akışını değiştirmiştir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'i tarih boyunca yazılı bir kitap gibi görmeyen Müslümanlar onu âdeta kendileri gibi canlı, diri ve hareketli bir varlık olarak hissetmişlerdir.

Peygamberimizin Cibril-i Emin'in, Hira'da "oku" seslenişine muhatap olmasıyla başlayan hitap, Resûlullah ve sahabeler üzerinden beşer düzleminde belirmiş ve insanlığa intikal etmiştir. Kur'ân-ı Kerim'in doğrudan muhatapları olan ilk nesillerin hayatları üzerinden tarih sahnesine çıkması, onun hitabının tarihte kaldığını değil, tüm zamanlara ve evrensele onların hayatları üzerinden ulaştığının kanıtıdır. Bu nedenledir ki Resûlullah Efendimiz âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir ve çağrısı "...kaffeten linnasi..." yani bütün insanlığa yönelmiştir. Dolaylı muhatapları ise zaman içerisinde ortaya çıkan nesillerdir. Burada bir incelik göze çarpmaktadır; Kur'ân-ı Kerim'e bakıldığında onun özel şahıslara hitap etmediği, "Ey insanlar! Ey müminler! Ey kâfirler! Ey münafıklar!" şeklinde sıfatlara hitap ettiği görülür. Çünkü zatlar zamanla kayıtlıdır. Ama sıfatlar bütün dönemlerde farklı kişilerde ortaya çıkabilirler. Kur'ân'ın ve hitabının evrenselliğinin en yalın, en kestirme ifadesi Kur'ân'ın hitabının niteliklere ve sıfatlara olduğunun tespitidir.

Kur'ân'ın sadasıyla çarpılan yürek onun idrakiyle, onun mesajını alabilir davranışlarıyla da onu bir yaşantıya dönüştürebilirse işte zaman tam ve mütekâmil bir anlama ve yaşama gerçekleşmiş demektir. Bu bakımdan Kur'ân-ı Kerim'in anlaşılmasını sadece akademik bir faaliyete asla indirgeyemeyiz.

Metin iken de bir hitap, bir sesleniş olan Kur'ân-ı Kerim bir araştırma nesnesi yapıldığında, ötekileştirilmiş yani ister istemez araya bir entelektüel mesafe konmuş olur. Fakat Kur'ân-ı Kerim her hal ve şartta o mesafeyi kapatma kudretine sahiptir ve şu dua bu bakımdan gayet manidardır: "Allahümme zeyyinna bizineti'l-Kur'ân, ve kerrimna bikerameti' l-Kur'ân, ve şerrifna bişera-feti'l-Kur'ân, ve elbisna bihilati'l-Kur'ân." (Allah'ım bizi Kur'ân ile süsle. Güzelliğimizi Kur'ân'ın güzelliğiyle artır. Bizim itibarımızı, onurumuzu, haysiyetimizi, Kur'ân ile pekiştir. Şerefimizi Kur'ân ile artır. Bize Kur'ân kaftanı ve libası giydir.) Bu dua, sembolik olarak Müslümanlar için Kur'ân-ı Kerim'in hayatın her alanında etkin olduğunu göstermektedir. Bugün biz bir İslam mimarisinden, tasarımından, biliminden bahsedebiliyorsak, tarih içerisinde ortak Müslüman dilinden söz edebiliyorsak bunu Kur'ân'a medyunuz. İ. Raci Farukî, Kur'ân-ı Kerim'in zaman içerisinde inanmış toplulukların ve kavimlerin dillerini İslam ile yoğurduğunu ifade etmiştir. (Farukî, İslam Kültür Atlası, s. 372) Farsça'nın nasıl İslami içerikle dolduğunu, Türkçe'nin Osmanlıca denilen yeni bir dile nasıl büründüğünü, Hint dillerinin benzer şekilde dönüşüm geçirdiğini de müşahede etmekteyiz. İbn Hazm'ın da söylediği gibi Arapça, Kur'ân-ı Kerim ile yeniden doğmuş ve anlam kazanmıştır. Bu bakımdan yeni bir doğuş, yeni bir anlam kazanış Kur'ân-ı Kerim ile gerçekleşmiştir ve bütün dilleri zaman içerisinde etkilemiştir. Çağımızın önemli oryantalistlerinden birisi olan Montgomery Watt'ın Kur'ân-ı Kerim ile ilgili önemli bir tespiti ve tanıklığı vardır. Watt: "Çok az kitap insan ruhunda ve şuurunda Kur'ân-ı Kerim kadar derin ve geniş bir etki bırakmıştır." der. (M. Watt, Kur'ân'a Giriş, s. 13) Objektif gerçekliğin farkında olan Watt, inanmayan birisi olarak Kur'ân-ı Kerim'in insan ruhu ve belleği üzerindeki derin tesirini itiraf etmek durumunda kalmıştır.

Kur'ân-ı Kerim'in temel özelliklerinden birisi de ateşleyici bir etkiye sahip olmasıdır. Eskiler buna "Hüsnü'l-İka" demişlerdir. Hüsnü'l-İka, duyulduğunda lafızlarındaki tevazünle, anlamlarındaki derinlik ve yenilikle insan şuurunu çarpması demektir. Müslüman vicdanı bu tabiri kullanmayı pek uygun görmese de modern tabirle Kur'ân-ı Kerim, yaratıcı düşünce ve yenikleri keşfedici bir ruh hali ortaya çıkarmaktadır. Kur'ân-ı Kerim insan düşüncesini ve vicdanını özgürleştiren, insanı hem maddeye hem de heva ve hevesine kul olmaktan kurtaran, insana hayret ve hayranlık duygusu aşılayan bir kitaptır. Hayret duygusu, hem sanatın hem hikmetin hem de var olmanın en derin vecdini insana kazandıran bir duygudur. Kur'ân-ı Kerim, insanı hayretler içerisinde

bırakan bir kitap olmaktan öte, insana hayret duygusu veren ve böylelikle yeni vecdlere, buluşlara ve oluşlara vücut veren bir kitaptır.

Tüm bu ifade edilen süreçlerin ise vahyin doğru anlaşıldığı takdirde tahakkuk edeceği aşikârdır. Bu bakımdan anlama kavramını sadece bir zihinsel faaliyet olarak görmemek gerekmektedir. Eğer vahyin ontolojik (varlık bilimi ile ilgili) gayesini idrak edebiliyor ve onun gereğini yerine getirebiliyorsanız tam ve mütekâmil bir anlama tahakkuk etmiş demektir. Bunu sağlayamıyorsanız yine belli düzeyde anlama vardır fakat bu istenilen düzeyde bir anlama değildir. Anlamanın ayrıca hissi bir boyutu da vardır. Kur'ân-ı Kerim aslında insanı yüreğinden çarparken önce his düzeyinde çarpar. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'in vehley-i ula'da bize seslenişi his düzeyinde gerçekleşmiştir. Ama Kur'ân-ı Kerim'in asıl hedefi insanın idrakidir. Kur'ân-ı Kerim insanı sadece bir his varlığı olarak da görmez, onu mahlûkatın en mükemmel varlığı olarak tanımladığı gibi o mükemmeliyetin kaynağı olan idrakini muhatap kabul eder ve Kur'ân ile buluşan zihin ve entelektüel idrak yükselir. O bakımdan Kur'ân-ı Kerim'de aklın işletilmesi; tedebbür, tezekkür, tefekkür kavramlarına vurgu yapılır, aklını ve kalbini kullanmayanlar tenkit edilir. Yine bu idrakin ötesinde algılamayı ve anlamayı tamamlayan husus mesajın bir davranış olarak ortaya konulmasıdır.

Sahabeden Abdullah b. Mes'ud Kur'ân-ı Kerim'i tanımlarken şöyle der: "El Kur'ân ümeʾdübetü'llahi filarz." Kur'ân Allah'ın yeryüzündeki ziyafet sofrasıdır. (Darimi, Sünen, Fedailü'l-Kur'ân, I/827) Mecazî bir anlatımın söz konusu olduğu bu teşbihte anlatılmak istenen; insanın gıdalar yoluyla organizmasını güçlendirdiği gibi Kur'ân-ı Kerim de insanın aklını, ruhunu ve kalbini besleyen, bütün zerrelerimizde tesirini gösterme istidatı ve kudreti olan bir sofradır.

Sınırsız olan bir ufku bize ancak, beşeri aşan ve beşeri de var eden bir kaynağın göndermesi gerekmektedir ki, o kaynak Cenab-ı Hak'tır ve Kur'ân-ı Kerim beşerin tıkalı olan ufkunu açmasına yardımcı olacaktır.

"Me'dübe" kavramı ile aynı kökten gelen "edeb" kelimesi, Kur'ân-ı Kerim'in yaşantı içerisinde bize bir değer skalası ve ahlak silsilesi sunduğunu açıkça hatırlatmaktadır. Yaşantımızı ve ruh yapımızı dizayn eden ve besleyen Kur'ân-ı Kerim kişinin Allah, âlem ve insan ile olan ilişkilerini tan- zim eden ve ona bir norm düzeneği temin eden bir kaynaktır. İnsanı kemal seviyesine taşımak isteyen Kur'ân-ı Kerim'in, insanlar arasındaki en basit ilişkileri bile konu edinmesi normatif niteliğinin bir gereğidir. Bu bakımdan Lokman

(a.s.) ile oğlu arasında geçen diyalogta insanın ayağını yere vura vura, başını dikerek, mağrur bir şekilde yürümesi tenkit edilir. Buradan da anlaşılacağı üzere Kur'ân'ın sadasıyla çarpılan yürek onun idrakiyle, onun mesajını alabilir davranışlarıyla da onu bir yaşantıya dönüştürebilirse işte zaman tam ve mütekâmil bir anlama ve yaşama gerçekleşmiş demektir. Bu bakımdan Kur'ân-ı Kerim'in anlaşılmasını sadece akademik bir faaliyete asla indirgeyemeyiz. Fakat Kur'ân-ı Kerim'in anlaşılması ve idrak edilmesi bu akademik faaliyetlerin yardımından da bağımsız değildir. Bununla birlikte herkesin kendi idraki, vüs'ati, gücü ve kapasitesi oranında Kur'ân-ı Kerim ile kuracağı bir iletişim, bir ilgi, bir irtibat vardır. Kur'ân şairi **M. Akif Ersoy** bu irtibatın nasıl olmaması gerektiğini ise şu veciz ifadeleriyle gözler önüne sermiştir:

Ya açar nazmı celilin bakarız yaprağına,

Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağına.

İnmemiştir hele Kur'ân şunu hakkıyla bilin,

Ne mezarlıkta okunmak ne fal bakmak için.

Son birkaç asırdır, Müslümanlar yeni şeyler üretmeyi kaybettikleri ve milletler yarışında bir biçimde geri kaldıkları için Akif merhum bu konuyu şiirlerinde sık sık dile getirmiştir. Kur'ân-ı Kerim dinlediğinde kitleler yine vecd ile bir hissiyata gark olacaklar burada buna bir itiraz yoktur. Fakat *"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alarak ilhamı / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."* Dizelerinde vurgulandığı gibi de Kur'ân-ı Kerim'in inşa edici, diriltici nefesini hayata taşıyalım ve çağın idrakine, yani insanlığın geldiği algı düzeyine Kur'ân'ı sunalım, Kur'ân hayata dokunsun diyor, Akif. Çünkü aslolanın kaybedilmesinden müşteki. Müslümanlar Kur'ân-ı Kerim'den hareketle ya yeni bir dil, yeni bir edebi, estetik ve sanatsal sunum, ya da köklü bilimsel teoriler ortaya koyacaklar ya da tarihte Kur'ân'dan kaynaklanarak ortaya çıkan dili, edebiyatı, sanatı ve bilimi güncelleyerek günümüz dünyasına sunacaklar. Akif'in de bizi yönlendirmek istediği yer bu noktadır. Tarih içerisinde nerede bir Müslüman medeniyeti varsa böyle olduğundandır. Çağlar boyunca muhtelif müelliflerce kaleme alınan bütün kitaplar, beşer ufku ile mahduttur. Beşer ufku da kendi içerisinde kayıtlı ve sınırlıdır. Sınırsız olan bir ufku bize ancak, beşeri aşan ve beşeri de var eden bir kaynağın göndermesi gerekmektedir ki, o kaynak Cenab-ı Hakk'tır ve Kur'ân-ı Kerim beşerin tıkalı olan ufkunu açmasına yardımcı olacaktır. Çünkü ***"Hiç kuşkusuz bu Kur'ân insanları en doğru yola iletir ve iyi ameller işleyen müminlere, kendilerini büyük bir ödülün beklediği müjdesini verir."*** (İsra, 9)

Akın KARADENİZ
TÜDEF (Tüm Din Eğitimcileri Federasyonu)
Genel Başkanı

İSLÂM FITRAT DİNİDİR

Kur'ân'ın bütün emirleri, yasakları ve tavsiyeleri fıtrata uygundur ve fıtratı korumaya yöneliktir. Çünkü Kur'ân'daki emir ve yasakların sahibi de Allah'tır; insanı yaratan da Allah'tır. Dolayısıyla insan için nelerin faydalı ve nelerin de zararlı olduğunu da en iyi bilecek olan zat elbette ki onun yaratıcısı olan Allah'tır.

Yüce Allah Kur'ân'da "***Yüzünü Allah'ın fıtratı olan Hanif dinine çevir ki; Allah insanları bu fıtrat üzere yaratmıştır. Allah'ın yaratma metodu değişmez. İşte bu kayyum olan (zaman, zemin, şahsa göre değişmeyen) dindir. Ancak gelgelelim ki insanların çoğu bunu bilmezler."***(1) buyurmaktadır. Bu âyetten de anlaşılacağı üzere İslam fıtrat dinidir. İnsan ruhu da fıtrata göre yaratılmıştır. Âyetteki ***'Yüzünü Allah'ın fıtratı olan hanif dinine çevir...'*** ifadesi İslam dininin özünün Haniflik, Hanifliğin özünün de Allah'ın fıtratı olduğunu bize bildirir.

Bozkurt'un da dediği gibi *"Haniflik bütün dinlerin özüdür. Yani bütün dinler fıtratı esas alır. Kur'ân'da bu kelime insanın, bütün batıl inançları ve ilahları reddederek, sadece bir olan Allah'a, Kur'ân'a ve O'nun yoluna en saf ve en duru bir şekilde kendisini teslim etmesi anlamında kullanılır. Hanifliğin Tevhid, rasyonalite (akılcılık) ve güzel ahlak olmak üzere üç temel esası vardır ki bu üç esas Kur'ân'ın insanlığa getirdiği en önemli üç şeydir."*(2)

Fıtrat kelimesi, *'ilk yaratılış, karakter, tabiat, mizaç, adetullah'* manalarına gelir.(3) Terim olarak fıtrat *'Allah'ın mahlûkatını kendisini bilip tanıyacak ve idrak edecek bir hal, bir kabiliyet üzere yaratmasıdır.'* Fıtrat insan yaratılışındaki öz, yaratılış formatı, insan tabiatı, insan doğası ile de aynı anlamda kullanılır.

Elmalılı da tefsirinde yukarıdaki âyet ile ilgili şu açıklamalara yer vermiştir: *"Âyetteki **'insanları bu fıtrat üzere...'** ifadesinden maksat her ferdin kendine mahsus olan cüz'î yaratılışı değil, bütün insanların insan olmaları bakımından yaratılışlarında esas olan ve hepsinde ortak bulunan genel yaratılıştır. İnsanın, insan ruh ve zekâsının, fıtratının aslı da Hakk'ı tanımak ve gerçek yaratanından başkasına kul olmamak içindir. İnsana ruh, yanlış duysun, şeytana uysun diye değil, gerçeği ve iyiliği duysun, aslını ve sonunda döneceği yeri ve O'na karşı vazifesini bilsin diye verilmiştir. Nitekim fıtrat üzere giden veya fıtrata yakın olan temiz ruhlar yalanı, eğriliği, bilmez. Eğrilik meyli sonradan gelip geçici olarak kazanılan bir azmanlıktır."*(4)

İnsan bedeninin esası hayattır. İnsan hayatının devamı da fıtratın bir gereği olarak nefes alma, yeme ve içme ile mümkündür. İnsan ruhunun esası ise tevhittir. İnsan ruhunun gıdası da ***"Onlar, inananlar ve kalpleri Allah'ı zikretmekle huzura kavuşanlardır. Biliniz ki, kalpler ancak Allah'ı zikretmekle huzur bulur."***(5) ayetinden de anlaşılacağı üzere Allah'ı zikirdir ve Allah'ı zikretmek insanı ferahlatır, kişideki manevi sıkıntıları ve stresi giderir. Nasıl ki insan yeme ve içmeden men edildiğinde zamanla bedenen zayıflar, çöker ve en nihayetinde ölür; aynen öyle de insan ruhun temel gıdası olan Allah'ı zikirden mahrum kaldığında zamanla ruhen zayıflar, çöker ve en nihayetinde manen ölür.

Kur'ân'ın bütün emirleri, yasakları ve tavsiyeleri fıtrata uygundur ve fıtratı korumaya yöneliktir. Çünkü Kur'ân'daki emir ve yasakların sahibi de Allah'tır; insanı yaratan da Allah'tır. Dolayısıyla insan için nelerin faydalı ve nelerin de zararlı olduğunu da en iyi bilecek olan zat elbette ki onun yaratıcısı olan Allah'tır. Hz. Peygamber'in ***"Her çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra annesi ve babası onu Yahudi, Hıristiyan veya Mecusi yapar."***(6) hadisinden insanın doğduğu andaki masumiyetini, saflığını ve paklığını fıtrat ile ifade edebileceğimizi çıkartabiliriz. Cenâb-ı Hakk da Kur'ân'daki emir, yasak ve tavsiyeler ile insanda adeta yeni doğmuş bir

çocuğun masumiyetini hedefler. Kur'ân ahlakını tam manasıyla yaşayan insanlar zamanla adeta yeni doğmuş bir çocuğun masumiyetine, saflığına ve paklığına ulaşır ve buna tasavvufta **Safiyye mertebesi** denir. Hangi dine mensup olursa olsun hiçbir akl-ı selim insan Kur'ân'da zikredilen adam öldürme, faiz, zina, kumar, hırsızlık gibi büyük günah olan fiillerin insanlık için zararlı olmadığını savunamaz. Ve yine hangi dine mensup olursa olsun hiçbir akl-ı selim insan Kur'ân ahlakının gereklerinden olan adalet, merhamet, sabır, mütevazı olmak, dürüstlük, emanete sahip çıkmak, yalan söylememek gibi ahlaki vasıfları taşımanın insana yarar sağlamadığını savunamaz.

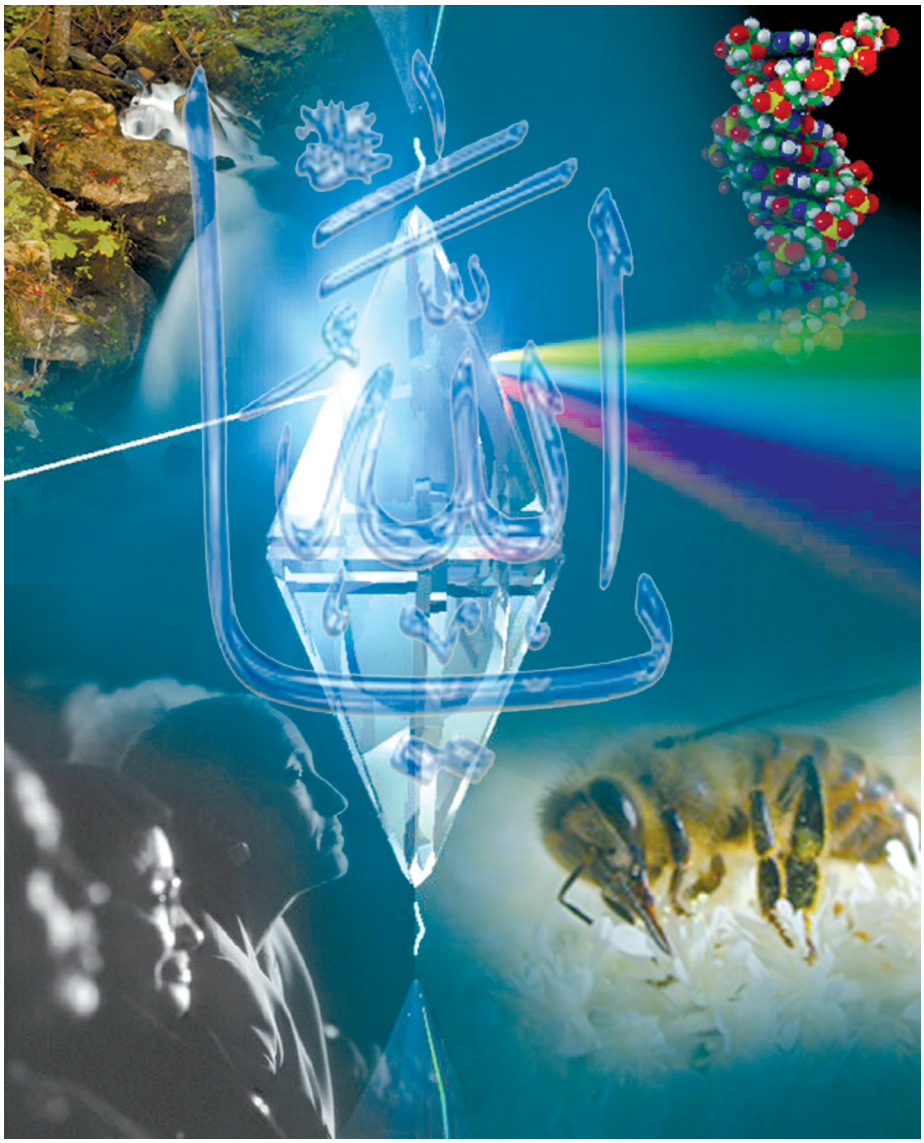

Bozkurt'un da dediği gibi *"İnsan ruhu fıtrata uygun olarak yaratılmış ve insan fıtratı adeta bir kutsal emanet gibi, sandık hükmünde olan insan bedeninin içerisine konmuş. Bu sandık dünya nehrine bırakılmış. Bu dünya nehrinde eğer bu sandık oraya buraya çarpa çarpa su alırsa ve batarsa fıtrat bozulur. Burada bizim görevimiz de bu beden sandığımızın içerisindeki bu ruhu, bu fıtratı, bu kutsal emaneti bozmadan ve geliştirerek Cenab-ı Allah'a ulaştırmaktır. "Haksızlığa uğrayabiliriz, ama haksızlığa uğramamız haksızlık yapmamıza ruhsat değil, zulme uğrayabiliriz ama zulme uğramamız zulüm yapmamıza ruhsat değil" diye düşünerek hareket etmeliyiz. Başımıza gelen her şeyden bir ders çıkartarak; ısrarla dürüst olmaya, ısrarla merhametli olmaya, ısrarla Cenab-ı Allah'ın çizdiği çizgiden çıkmamaya direnmeliyiz."* (7)

Hz. Peygamber bir kutsi hadiste şöyle buyurmaktadır: *"Rabbim, bugün bana öğrettiği şeyleri size öğretmemi emretti. Buyurdu ki, 'Benim bir kula verdiğim vasıflar ve sıfatlar haktır. Ben bütün kullarımı Hanif ve Müslüman olarak yarattım. Ancak şeytanlar onlara gelip dinlerinden uzaklaştırdılar. Kendilerine helal kıldığım şeyleri haram kıldılar, kendilerine hiçbir güç verilmemiş şeyleri bana şirk koşmalarını emrettiler..."*(8) Bu kutsi hadis de açıkça ortaya koyuyor ki; Allah insanları fıtrat üzere yaratmıştır. ***"Ey insanlar! Yeryüzündeki şeylerin helâl ve temiz olanlarından yiyin! Şeytanın izinden yürümeyin. Çünkü o sizin için apaçık bir düşmandır."***(9) âyet-i kerimesine muhalif davranarak şeytana tabi olan insanların ise zamanla fıtratı bozulmuştur.

Netice itibariyle İslâm dini fıtrat dinidir. İslâm'ın ana kaynağı Kur'ân'dır. Kur'ân'ı daha iyi anlamamıza vesile olan yardımcı kaynaklar da Sahih Sünnet ve akıldır. Buna göre Kur'ân'ın tüm emirleri, yasakları ve tavsiyeleri, Hz. Peygamber'in sahih sünneti ve doğuştan insan aklına yüklenen program fıtrata uygundur ve fıtrat ile asla çelişmez. Dolayısıyla Müslümanlar şeytana tabi olmayıp fıtrata uygun hareket ettiği müddetçe İslâm'a ve Kur'ân'a uygun hareket etmiş olacaktır. Evet, fıtrata uyanlar iki dünya saadetine kavuşacaktır, fıtrata ters davrananlar ise hem dünyada hem de âhirette kaybedecektir.

Dipnotlar:

1. Rûm Sûresi; 30/30
2. Detaylı bilgi için bknz: M. İlyas Bozkurt; İnhiraf, s.97-104
3. İbn Manzur, Lisânü'l-Arab, fıtrat md.
4. Elmalılı Hamdi YAZIR, Hak Dini Kur'ân Dili, s.3822-3823
5. Ra'd Sûresi;13/28
6. Buhari, Kader, 2; Cenâiz, 78, 79; Müslim, Kader, 22; Tirmizi, Kader, 5; Ebu Davud, Sünnet, 18
7. M. İlyas Bozkurt; İnhiraf, s.104
8. Müslim, Cennet, 63
9. Bakara Sûresi; 2/168

Prof. Dr. Mustafa KARATAŞ
İstanbul Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

HZ. PEYGAMBER (SAV) GİBİ ÇALIŞMAK

Hayatını insanlığın hizmetine adayan Allah Resûlü (a.s.), gerek maddî alanda, gerekse mânevî cephede olağanüstü bir gayret sarfederek, mükemmel bir çalışkanlık örneği sergilemiştir. Dolayısıyla bu güzîde şahsiyetin ümmetine düsen görev, özüyle, sözüyle çok çalışkan olan peygamberlerine benzemeye çalışmak, O'nun bizzat yaşayarak gösterdiği istikamette ilerlemek olmalıdır.

Allah Resûlü Muhammed (a.s.) gerek sözü ile gerekse yaşantısı ile insanlığa örnek olmuştur. Çalışma ve gayret konusunda da O'nun pek çok ibretli sözü mevcuttur. Fakat bu hususta bizzat yaşayarak anlatmak istedikleri, sözlerinden çok daha fazladır. Çünkü O, yapmadığını söylemez; bir şeyi tavsiye veya emretmişse, muhakkak kendisi tatbik eder ve öyle söylerdi. Bu sebeple Resûlullah (a.s.) her konuda olduğu gibi çalışma konusunda da en güzel örnek şahsiyeti (üsve-i hasene) temsil etmektedir.

Hz. Peygamber'in (a.s.) Hayatı Çalışmakla Geçmiştir

Resûlullah Efendimiz (a.s.), çalışmaya çocukluğundan itibaren başlamıştır; çocukluğunda sütannesi Halime'nin koyunlarını otlattığı gibi, daha sonra da Mekke'de ücret karşılığı Kureyş'in koyunlarını gütmüştür. O çobanlık yaptığını şöyle anlatmaktadır: " Mûsa (a.s.) koyun çobanı iken peygamber olarak gönderildi. Dâvûd (a.s.) da koyun çobanı iken peygamber olarak gönderilmiştir. Ben de Ecyad'da ailem için koyun güdüyordum." Ayrıca O, koyun gütmeyen hiç bir nebî olmadığını da haber vermiş, kendisine siz de güttünüz mü? denildiğinde "Evet ben de güttüm" demiştir. Dokuz, on yaşlarından itibaren amcası Ebû Tâlible birlikte Şam'a giden ticaret kervanlarına katılan Hz. Peygamber (a.s.), gençliğinde ticaret yapmış, O'nun ticaretteki dürüstlüğünü gören Hz. Hatice (r.a.) kendisiyle evlenmiş, daha sonra da işlerini O'na havale etmiştir.

Peygamberlik verildikten yaklaşık on üç sene sonra, kavminin baskıları sonunda Mekke'den hicret ederek Medine'ye yerleşmek zorunda kalan Allah Resûlü (a.s.), sahâbesini mescid yapımına teşvik etmiş ve bu mescidin inşasında bizzat kendisi de çalışmıştır. Temeli taşlarla, duvarları kerpiçle örülen mescidin inşası sırasında Peygamber Efendimiz (a.s.) bizzat çalışmış, çalışırken de: "Taşıdığımız şu yük ey Rabbimiz! Hayber'in yükünden daha hayırlı, daha temiz. Yâ Rab! Hayır, ancak Ahiret hayrı!. Muhâcir'le Ensar'a sen acı!"şeklinde recezler söylemiştir. O'nun yorulduğunu gören bir sahâbî, Yâ Rasûlallah! onu bana ver ben taşıyayım dediğinde ise, elindeki kerpici vermemiş, "Sen de bir başkasını al, taşı" buyurmuştur.

Diğer taraftan o, evinde de boş durmamış, hanımlarına yardımcı olmuş, evde kendine düsen görevleri fazlasıyla yapmıştır. Zaman zaman süpürgeyi ellerine alıp, odasını temizlemiş, keçilerini o gül kokulu elleriyle sağmıştır. Yeri geldiğinde sabahları hanımlarına uğrayıp, siparişlerini öğrenerek, çarşıya çıkıp evinin ihtiyaçlarını bizzat temin etmiştir. Nitekim Hz. Aişe'ye (r.a.), Resûlullah'ın (a.s.) evde ne yaptığı sorulduğunda o şöyle anlatmıştır: "Allah Resûlü ayakkabısını diker, elbisesini yamar, koyunları sağar... kısaca sizler evde neler yapıyorsanız onları aynen yapardı." Ayrıca Allah Resûlü'nün (a.s.) Medine'de Hendek savaşı sırasında şehrin etrafına hendek kazılmasına bizzat iştirak ettiği ve balyozla taş kırdığı da bilinmektedir.

Tembellikten Allah'a Sığınan Peygamber

Hz. Peygamber (a.s.), boş duranları sevmez, kendisi de boşa vakit geçirmekten son derece endişe ederdi. Nitekim o, vaktini boşa geçirenleri sevmediğini, "İnsanların çoğu sıhhatin ve boş vaktin kıymetini bilmezler", ve "...Hastalığın için sıhhatinden, ölümün için hayatından istifade et. Vaktini boş geçirme" sözleriyle ifade etmiş, mahşer günü kişinin, ömrünü nerede harcadın, gençliğini nasıl tükettin gibi sorulara muhatap olacağını haber vererek zamanın en iyi bir biçimde değerlendirilmesini teşvik etmiştir. Diğer taraftan "Kıyamet koparken sizden biriniz elinde bir hurma fidanı bulunursa, şayet ölmeden önce onu dikmeğe güç yetirebilirse onu diksin" buyurarak çalışmayı ve hayırlı işlerden geri kalmamayı anlatmak istediği görülmektedir.

Diğer yandan "Vakit nakittir" anlayışıyla her an bir işle meşgul olmaya teşvik eden Hz. Peygamber'in (a.s.), insanların en hayırlısının insanlara en çok faydası dokunanı olduğunu

belirtmesi, kendisi için çalışmanın ötesinde insanlık için, başkaları için çalışmayı her türlü ibadetten üstün kabul eden bir görüşü temsil etmektedir. Ayrıca o, "İki günü müsâvî olan zarardadır" ilkesiyle hareket ederek, insanların her geçen gün ilerleme kaydetmelerine ve üretken olmalarına önderlik etmiştir. Çalışmamak ve yeni bir şey ortaya koymamak O'nun hayatında rastlanmayacak bir durumdur. Tembellikten o kadar korkuyordu ki, dualarında dahi bu mezmum sıfattan koruması için Allah'a yalvarıyor ve O'nun yardımını istiyordu; Hz. Peygamber (a.s.) tembellikten Allah'a sığınır ve şöyle dua ederdi: "Allahım! Tembellikten ve borçlu olmaktan sana sığınırım. Yalancı Deccâl'ın fitnesinden sana sığınırım. Cehennem azabından da sana sığınırım."

Resûlullah (a.s.), Dilenen Kimseleri Sevmezdi

Allah Resûlü (a.s.), dilenenleri asla sevmezdi. Çünkü O, çalışan ve üretenin, çalışmayarak parazit ve asalak olarak yaşayanlara üstünlüğünü çok iyi biliyordu. Bir gün bir dilenci yardım istemek için Hz. Peygamber'in (a.s.) yanına geldi. Allah Resûlü (a.s.) eli ayağı düzgün, güçlü kuvvetli bu adama çalışsana buyurdu. Adam nasıl çalışacağını sorunca, Resûlullah (a.s.) şu cevabı verdi: "Sizden birinizin ipini alıp da dağa gitmesi ve arkasına odun demeti yüklenip getirerek onu satması ve Cenâb-ı Hakk'ın bu sûretle o kimsenin onurunu koruması, istediği verilse de verilmese de halktan dilenmesinden daha hayırlıdır."

Allah Resûlü (a.s.) ne sadece dünya için, ne de yalnız Âhiret için çalışmayı yeterli görürdü. O ancak hem dünya, hem de Âhiret için çalışmayı tavsiye eder, bunlardan birini ihmal ederek yaşayanları ve başkalarına yük olanları hoş karşılamazdı. Nitekim bu konuda şöyle demektedir: "Âhireti için dünyasını, dünya için de Âhiretini terkeden de hayır yoktur. Her ikisi birlikte lazımdır. İnsanı Âhirete ulaştıran dünyadır. Başkalarına yük olmayınız!" Hz. Peygamber (a.s.), helâlinden kazanmayı, başkalarına yük olmamayı, "Helâl rızık aramak her Müslüman vâciptir" sözleriyle açıklamaktadır. Ayrıca o, kişinin çalışmasının kutsal olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir: "Kim bizzat çalışarak yorgun akşamlarsa, o mağfiret olunmuş olarak akşama erer."

"Efendilik Halka hizmettir" Anlayışı

Hz. Peygamber (a.s.) bir gün bir mecliste arkadaşlarına ayakta su dağıtıyordu. O sırada içeri yabancı biri girdi ve bu topluluğun efendisi kimdir? diye sordu. Allah Resûlü (a.s.) o adama bakarak "Bu topluluğun efendisi (şu anda) onlara hizmet edendir" (Seyyidü'l-kavmi hâdimühüm) buyurdu.

Başka bir zaman bir yolculukta arkadaşlarıyla koyun pişireceklerdi. Biri kesmesi benden dedi; diğeri, yüzmesi bana ait; üçüncüsü de, pişirmesi bana ait olsun dedi. Resûlullah Efendimiz de (a.s.), "O halde odun toplamak da bana ait olsun" buyurdular. Çünkü o, krallar gibi tahtında sefa sürmek yerine, insanlar arasında yaşamayı, onlara her halükarda yardımcı olmayı tercih ederdi. Bu nedenle her vesileyle kendisinin de onlardan biri olduğunu beyan ederdi. Nitekim bir defasında çarşıda esnaf arasında gezerken "Doğru tart, müşteri tarafını ağır yap" diye ikaz ettiği biri, elini eteğini öpmek istemiş, O bunun üzerine "Acemler krallarına böyle yaparlar. Ben kral değilim, sizden birisiyim" diyerek o adama mani olmuştur. Bir başka seferde karşısında titreyen

bir bedeviye, "Anası kurutulmuş et yiyen bir insandan ne diye korkarsın" buyurmuştur.

Güçlü Mü'min Zayıf Mü'minden Hayırlıdır

Allah Resûlü (a.s.), "Kuvvetli mümin zayıf müminden hayırlıdır" buyurarak çalışıp kazanmayı, her bakımdan sıhhatli ve güçlü olmayı önermektedir. "Veren el, alan elden daha üstündür" ilkesiyle de üretken ve hayır sahibi insanların, tüketen ve başkalarına bağımlı olarak yaşayan insanlardan daha makbul olduğunu ifade etmektedir. "İki kimseye gıpta edilir, biri Allah'ın kendisine ilim verdiği ve o ilimle âmil olan kişi, diğeri de Allah'ın kendisine mal verdiği ve o malı hayra sarf eden kişidir." Ayrıca "Doğru ve güvenilir bir tüccar, nebîlerle, sıddıklarla ve şehitlerle birlikte haşrolunacaktır" hadis-i şerifleriyle de hayır sahibi zenginlere ve başkalarına yararı dokunan kimselere müjde vermektedir.

Hz. Peygamber (a.s.), on sene kadar kısa bir süre yaşadığı Medîne'de -üstelik bu süre zarfında yirmi yedi savaşa katılmıştır. - bir ömre sığdırılamayacak kadar çok önemli işler başarmıştır. Allah Resûlü (a.s.) devlet yönetimi, risâlet vazifesi, insanların eğitimi gibi çok zor işleri arasında diğer vazifelerini ve ibadetlerini aksatmak şöyle dursun, aksine geceleri kimi zaman topukları şişinceye kadar namaz kılar, Cenâb-ı Hakk'a tazarru ve niyazda bulunurdu. O kadar çok ibadet ederdi ki, kendini niçin bu kadar yoruyorsun, hâlbuki senin gelmiş geçmiş bütün günahların affolunmuştur Yâ Resûlallah diyen zevcelerine, "Allah bana bunca nimetini bahşetmişken ben Allah'a şükretmeyeyim mi?" şeklinde karşılık verdiği görülmektedir.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse, hayatını insanlığın hizmetine adayan Allah Resûlü (a.s.), gerek maddî alanda, gerekse mânevî cephede olağanüstü bir gayret sarfederek, mükemmel bir çalışkanlık örneği sergilemiştir. Dolayısıyla bu güzîde şahsiyetin ümmetine düsen görev, özüyle, sözüyle çok çalışkan olan peygamberlerine benzemeye çalışmak, O'nun bizzat yaşayarak gösterdiği istikamette ilerlemek olmalıdır.

Prof. Dr. Sıddık KORKMAZ
(Konya) Necmettin Erbakan Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

HZ. PEYGAMBER'İN MERHAMETİNİN MAHİYETİ

Onun merhameti ümmetine miras olarak kalmıştır. Müslümanların sahip olduğu bu miras, doğru anlaşılması şartıyla, başta Müslümanlar olmak üzere bütün insanlığın kurtuluşunun yegâne anahtarı ve kıyamete kadar akmaya devam edecek olan serçeşmesidir.

Giriş

Bin dört yüz yıl boyunca nice söz ve kalem ustaları Hz. Peygamber'i anlatma çabası içinde oldukları halde, hep bir şeyleri eksik bıraktıklarının farkındadırlar. Buna rağmen bu denemelerin arkası gelmedi ve gelmeyecek. Bunun nedenlerinin başında onun çağrısının ilahî kaynaklı, evrensel ve insanlığın hayatına anlam veren son davet olması gelmektedir.

Hz. Peygamber'in merhametinin mahiyeti üzerinde duracağımız çalışmamızdaki merhamet; incelik, ihsan, bağışlama, acıyıp esirgeme, sevgi, şefkat ve merhametle muamele etme gibi anlamları bünyesinde barındırmaktadır. Bu anlayışın Hz. Peygamber'in düşüncesindeki yeri daha çok, bütün yaratıkların iyiliğini isteyip onlara yardım etme arzusuna yöneliktir. Allah Teâlâ'nın Rahmân (esirgeyen) ve Rahîm (bağışlayan), sıfatlarından türeyen bu kavramın temelinde hayatın kaynağı ve devam etmesinin açıklaması bulunmaktadır. O'nun merhametinin İslâm Dünyası'ndaki görüntüsü, çevresi, inananı ve inanmayanı ile insanlığa bakan yüzü ve çocuklardan kadın ve erkeklere kadar aileye yansıyan yönleri üzerinde durmak istiyoruz.

1. Hz. Peygamber'in Mirası ve İslâm Dünyası

Günümüz İslâm dünyasında Hz. Peygamber'in merhamet anlayışına öncelikle Müslümanların kendileri muhtaçtır. Kaynağı tek, kitabı bir, peygamberi bir ve adı bir olan İslâm'ın Müslümanlar tarafından değişik tezahürlerle temsil ediliyor olması, kimi İslâm muhalifleri tarafından birden fazla İslâm var imiş gibi gösterilmesine yol açmaktadır. Bu amaçla İslâm'ın özünü ve aslını temsil etmeyen, sadece yorumları olan ve mezhep diye bilinen bu oluşumların aralarındaki farklılıkların derinleşmesini arzulayan kimi güçler tarafından bilimsel çalışmalar yapılmakta, ayrılıkların derinleşmesini teşvik eden araştırmalar desteklenmekte ve bu çerçevede siyasî oluşumların zemin bulması için gayretler sarf edilmektedir. Belki böyle bir ortamın oluşmasına, başta Suudi Arabistan, İran, Irak, Afganistan, Pakistan gibi ülkelerde yaşayan Müslümanların Sünnî-Şiî ayrımına yaptıkları vurgu ya da Türkiye'deki Alevî-Bektaşî çevrelerden çıkan ve bu oluşumları İslâm dışı gibi göstermeye çalışan kesimlerin, farkında olarak veya olmayarak kendi katkılarından söz etmek mümkündür. Bütün boyutlarıyla olmasa bile ana çerçevesini esas alarak, İslâm'ın temel ilkelerini benimsedikleri sürece bu farklı oluşumların aslında İslâm dairesi içinde olduklarını, görünen farklılıkların insanî unsurlardan kaynaklandığını ve bütün dinlerde böylesi mezhepleşme hareketlerinin bulunduğunu ortaya koymak Hz. Peygamber'in anlayışının ya da ümmetine olan merhametinin tefsirine katkı sağlayacaktır. İslâm dairesi içinde kalındığı sürece ortaya çıkan farklılıkların birer zenginliğe dönüştüğünü ifade etmek gerekmektedir. İslâm dininin özünü sevgi, barış, huzur ve teslimiyet oluşturmakta, Hz. Peygamber'in şefkat ve merhameti de bunu izhar etmektedir. Kendisini Müslüman gören bir kimseyi, başka birisinin kâfir ilan etme hak ve yetkisi yoktur.

2. Hz. Peygamber ve İnsanlık

Allah tarafından insanlığa, kendi cinslerinden birisini örnek olmak üzere Hz. Muhammed'i peygamber olarak göndermesi, insanlığa Rubûbiyeti ve Rahmeti'nin bir tezahürüdür. O'nun rahmetinin eseri, Hz. Peygamber aracılığı ile kitabını yani Kur'ân-ı Kerim'i göndermesidir. Hz. Peygamber'in insanlığa şefkat ve merhametinin tezahürü ise Cebrâil aracılığı ile kendisine gelen emaneti, hiçbir değişiklik ve

tahrife uğramaksızın insanlığa tebliğ etmesi, bu uğurda bütün gücü ile çalışması ve sünnetini ortaya koymasıdır. O'nun Kur'ân'da anlatılan ve buyrulan her ne varsa hepsini hayatına tatbik etmesi, Allah'tan gelen emirlerin yaşanabilir ve uygulanabilir olduğunu insanlığa göstermesidir.

Hz. Peygamber'den kalan bu sünnet olmasa idi günümüzde insanlık tarihi bambaşka bir yola girer ve dünyanın yaşanabilir bir mekân olup olmayacağı tartışılır hale gelebilirdi. İnsan hayatına değer veren, onu muhterem ve saygın kabul eden bu anlayış sayesinde, Müslümanların hâkim olduğu tarih kesitlerinde, Emevî, Abbâsî, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde insanlar medeniyetler geliştirmiş, çoğunluğu mutluluk ve huzur içinde yaşayabilmiştir. Tarihleri boyunca Müslümanlar atom bombası icat etmemişler ve böyle bir silahı Hiroşima'da olduğu gibi insanlar üzerinde denememişlerdir. Böyle bir hayat felsefesine sahip olmuş olsalardı, günümüzde Atlas Okyanusu'ndan Çin Seddi'ne, Sibirya'dan Yemen'e kadar olan coğrafyada hiç bir gayrimüslimin yaşamaması gerekirdi. Bunun yerine İslâm coğrafyasının en ücra köşelerinde bile hala binlerce Hıristiyan, Yahudi ya da başka din mensupları yaşayabilmekte, birçok İslâm ülkesinde kilise, havra ya da başka türlü ibadethaneler varlığını sürdürebilmektedir.

a) İnananlar

Hz. Peygamber vahiyden aldığı emir üzere bütün müminlerin kardeş olduğunu, birinin diğerine destek veren duvarın tuğlaları gibi hissetmelerini, birbirlerine zulüm ve haksızlık edemeyeceklerini, bunun yerine birbirlerinin eksikliklerini gidererek tamamlamaları gerektiğini ilan etmiştir. O, kendisi için istediğini, inanan kardeşi için de istemedikçe gerçekten inanmış olunmayacağını belirtmiş, kanaat, olgunluk, ağırbaşlılık ve bilinçli olmayı tavsiye ederek, açgözlülük, cahillik, bencillik ve çevresine ilgisiz olmayı men etmiştir.

Hz. Peygamber'e, şefkat ve merhametli olmayı Kur'ân öğretmiş ve *"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi"* (3/Âl-i İmrân, 159) buyurarak bu davranışı bir ilkeye dönüştürmüştür. Aynı ilkenin devamı olarak inananların fikir ve görüşlerinin değerini vurgulamış, onlara danışmanın önemine değinmiş, bilgi alış-

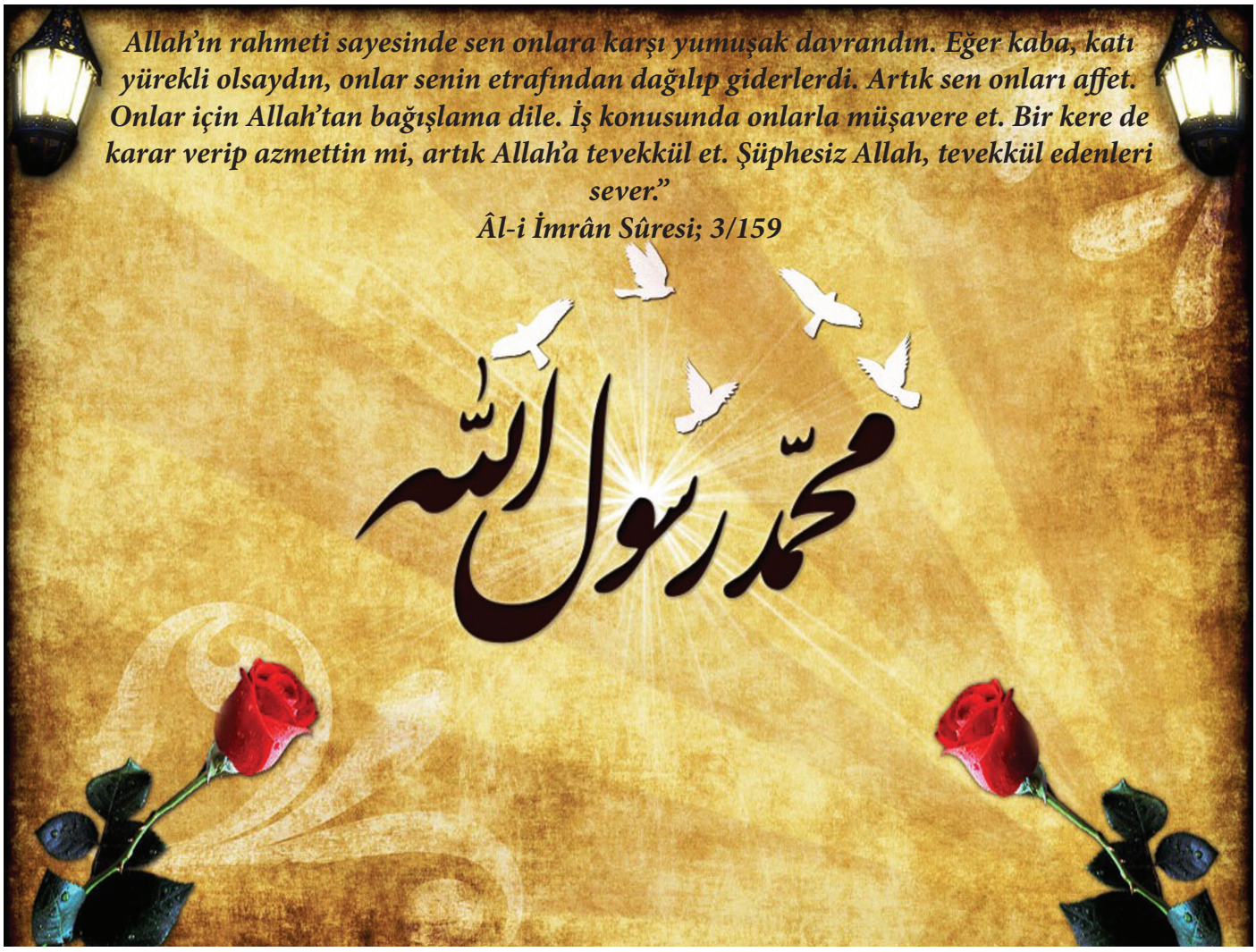

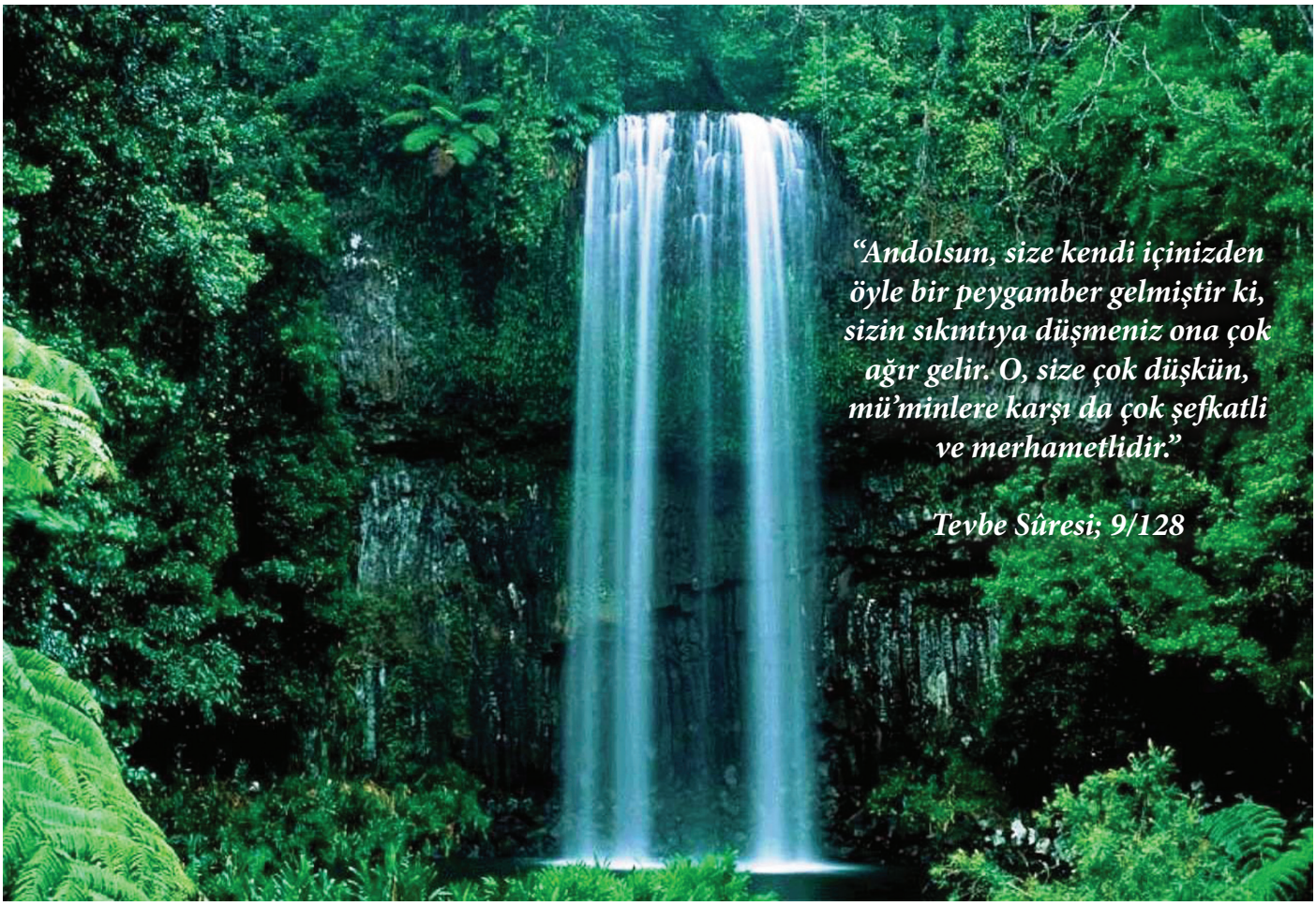

verişinin günlük hayatlarında ilke haline getirilmesini emretmiştir.

b) İnanmayanlar

Allah'ın, kuru bir çamur ve şekillendirilmiş balçıktan yarattığı insana (15/Hicr, 26), kendi cinslerinden (14/İbrahim, 11) peygamberler göndererek onlara doğru yolu göstermiştir. Rahmetinin bir eseri olarak Hz. Muhammed'i son peygamber ve kitabı Kur'ân'ı Kerîm'i de son vahiy diye göndermiştir. "Rahmân" sıfatının bir tecellisi olsun diye mümin ve kâfir ayrımı yapmaksızın, bütün kullarına hayatlarını devam ettirecek imkânlar vermiştir.

Hz. Peygamber insanların ikiyüzlü davranmalarını asla doğru bulmamış, bunun yerine içten gelerek inanmanın önemini vurgulamıştır. Kendisini dinlemek için gelen Necran'lı Hıristiyanların ibadetlerini Mescid-i Nebevî içinde yapmalarına müsaade etmiş ve bunda bir sakınca görmemiştir. Kur'ân, Hz. Peygamber'i "davetçi" olarak tanımlamış ve onun bir zorba olmadığını bildirmiştir (88/Ğâşiye, 21-22). Bedir savaşında esir edilen Mekkeli müşrikleri zorla Müslüman etmek yerine, onlardan okuma yazma bilenlerinden her birinin on Müslüman'a okuma yazma öğretmesi şartıyla serbest bırakılmasını sağlamıştır.

Hz. Peygamber Medine'ye varıp ve oranın siyasî lideri olduktan sonra, yerlilerden olan gayrimüslimlerin dinlerini değiştirmeye zorlamamıştır. İnsanlığa şefkat ve merhametinin bir tezahürü olarak onların ibadethanelerine dokunmamıştır. Yaptığı savaşlarda din adamları, kadınlar, yaşlılar ve bilhassa çocuklara zarar verilmemesini emretmiştir. O insana insan olarak değer vermiş, hayat ve düşüncelerini muhterem kabul etmiş, sadece içlerinden gelerek ve ikna olduktan sonra samimi bir biçimde Müslüman olmalarını istemiştir.

c) Çevre

Kâinattaki her şeyin Allah'ı zikreden bir ruha sahip olduğu anlayışına sahip olan Hz. Peygamber, *"Yedi kat gök, yeryüzü ve bunlarda bulunan varlıklar Allah'ı tesbih ederler. Onu övgüyle tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur"* (17/İsrâ, 44) âyetini hayatında rehber edinmiş ve bu çerçevede bir yaşam sergilemiş ve eşyaya saygıyla yaklaşmıştır.

İslâm'ın, âlem ve tabiat hakkındaki kanaatinin temelini denge anlayışı oluşturmaktadır (55/Rahmân, 7-12). Kur'ân-ı Kerim'in israfı haram ve savurganlığı şeytanın kardeşliği olarak tanımlayan ifadeleri (20/Taha, 81) O'nun doğaya ve çevreye olan duyarlılığının kaynağını teşkil etmektedir. Hz. Peygamber'in akarsuda abdest alırken dahi suyun israf edilmesini yasaklaması (İbn Mâce, İkâme, 193), tabiat ve çevreye olan şefkat ve merhametinin bir başka göstergesidir. Dünya tarihinde yakın zamanlara kadar insanlık beden temizliği yani

yıkanmayı dahi bilmezken ve bu sebepten dolayı ortaya çıkan çeşitli hastalıklardan (veba salgınları gibi) binlerce insan telef olmuşken, İslâm'ın insan sağlığına (gusül ya da namaz abdesti, misvak kullanmak, diş temizliği, yemeklerden önce ve sonra elleri yıkamak gibi) verdiği önem sonucu böylesi musibetler Müslümanların tarihinde nadiren görülmüştür.

3. Hz. Peygamber ve Aile

İslâm dini açısından, Allah'ın görmek istediği yaşam biçiminin uygulandığı, rahmet ve merhametinin tecelli ettiği, Kur'ân ve Hz. Peygamber'in sünnetinin ihya olduğu en ideal ortam ailedir. İslâm evlenmeyi ve evlendirmeyi tavsiye etmiş, Kur'ân; *"İçinizden bekârları/dulları, erkek ve kadın kölelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer yoksul iseler, Allah onları lütfundan zenginleştirir."* (24/Nur, 32) buyurmuştur. Allah'ın bu tavsiyesini kendi özel hayatında yerine getiren Hz. Peygamber, eşlerine ve çocuklarına karşı sergilemiş olduğu örnek davranışlarıyla, aile fertlerine karşı nasıl şefkat ve merhamet sahibi olunması gerektiğini göstermiştir. O'nun hayatında aile eğitimin merkezi; sevgi, dayanışma, arkadaşlık, dostluk, eğlence, dinlenme ve toplum içindeki bazı unsurların kendisine yüklemiş olduğu negatif enerjiden arınma merkezi olmuştur.

a) Erkekler

Hz. Peygamber'in hayatında erkek olmanın anlamı herhangi bir ayrıcalığa sahip olmak değil; topluma ve aileye karşı en önce sorumlu olan kişi anlamına gelmektedir. O'na göre, Kur'ân'ın; *"Allah'ın, insanlardan bazılarını bazılarından üstün kılması ve erkeklerin mallarından bol bol harcamalarından dolayı erkekler; kadınları gözetip kollayıcıdırlar."* (4/Nisa, 34.) ifadesi bu anlayışın merkezidir. O'nun hayatında erkek olmak; ailesinden sorumlu, ailesinin huzur ve mutluluğunu gözeten bir liderlik anlamına gelmekte, harem ağalığı veya ailesine karşı ilgisizlik anlamına gelmemektedir. Homoseksüellik türü ilişki biçimlerini şiddetle reddedip, Hıristiyanlıkta bulunan ruhbanlık türü anlayışları benimsememesi veya dindarlık adına evlenmeyi yasaklamaması, bunun aksine kendisinin bizzat evlenip bir aile kurması, çocuğu dünyaya geldiğinde sevinmesi, vefat ettiğinde de bir baba olarak ağlaması, içinde bulunan şefkat ve merhamet duygularını göstermekte, sağlıklı ve dengeli bir erkek olduğunu ifade etmektedir.

b) Kadınlar

Hz. Peygamber'in anlayışında erkek olmak nasıl bir ayrıcalık unsuru değil ise kadın olmak da yaratılış bakımından farklı olmaktan öte bir şey değildir (33/Ahzab, 35). Kur'ân açısından inanan erkek ve inanan kadın birbirinin tamamlayıcısı olup; *"Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliğe özendirir, kötülük ve çirkinlikten sakındırırlar. Namazı kılarlar, zekâtı verirler. Allah'a ve resulüne itaat ederler."* (9/Tevbe, 71) anlayışı üzere hayatı birlikte paylaşan iki insan durumundadırlar.

Kur'ân'ın bazı sûrelerine bizzat kadınların ismi verilmiş (Nisâ, Mücâdile, Mümtahine), kız çocuğunun utanç kaynağı kabul edildiği bir dönemde, kadın olmanın anne ve eş olmak anlamına geldiği ısrarla vurgulanmıştır. Onların mirasta paylarının olduğunu, sanatla, ilimle ve siyasetle uğraşabileceklerinin örneklerini bizzat Hz. Peygamber'in döneminde görmek mümkündür. Kültürde de yerini bulan bu anlayış kadının annelik vasfına vurgu yaparak, insanoğlunun gelişip olgunlaştığı ana karnını "rahim" olarak isimlendirmiştir. Hz. Peygamber hayatı boyunca kadınların birer sevgi ve şefkat kaynağı olduğunu idrak ederek, onlara karşı pozitif ayrımcılık uygulamış, merhametle davranmış, onların onur ve haysiyetlerini sürekli gözetmiştir.

c) Çocuklar

Hz. Peygamber çocukları Allah'ın anne ve babalara verdiği birer emanet olarak telakki etmiş, sevgi, şefkat ve merhamet gibi duygulara muhtaç olmaları gerçeğini göz önünde bulundurarak, her fırsatta onların öpülüp sevilmesini tavsiye etmiştir. Torunları Hasan ve Hüseyin'in dedelerinin kucağından hiç düşmediğini görüp de şaşıran bir bedevîye: *"Allah senin kalbinden merhameti çıkarmışsa ben ne yapabilirim"* diyerek onu ıslaha çağırmıştır. Çocukların da birer insan olduğu gerçeğinden hareketle, *"Her doğan İslâm fıtratı üzere doğar"* (Buharî, 1319) buyurarak, her çocuğu Müslim, temiz ve pak ilan etmiştir. Hıristiyanlıkta olduğu gibi, kişinin kendisinin işlemediği "aslî günah" gibi bir yükü onun sırtına yüklememiştir. Çocuğu anne babanın bugünkü mülkü olarak görmeyip, yarından alınmış birer emanet ve geleceğin büyükleri olarak telakki etmiştir.

Sonuç

Hz. Peygamber'in şefkat ve merhamet anlayışının mahiyeti Allah'ın Rahmân ve Rahîm sıfatlarının tefsirinden ibarettir. Allah'ın rahmeti bütün canlıları kuşatmaktadır. Hayata gelen her canlı sadece Allah'ın rahmetiyle varlığını sürdürebilir. Her şeyi kuşatan bu rahmet olmadan hayatın devamı da mümkün değildir. İnsanların yanlış yaşam tarzı yerine doğru ve gerçeği bulmaları için Allah Teâlâ'nın kitaplar ve peygamberler göndermesi rahmetinin eseridir. Bundan dolayı Peygamberini âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Hz. Peygamber'in hayatında tecellisini gördüğümüz şefkat ve merhametinin kaynağını bu rahmet oluşturmuştur. Onun merhameti ümmetine miras olarak kalmıştır. Müslümanların sahip olduğu bu miras, doğru anlaşılması şartıyla, başta Müslümanlar olmak üzere bütün insanlığın kurtuluşunun yegâne anahtarı ve kıyamete kadar akmaya devam edecek olan serçeşmesidir.

Prof. Dr. Salih KARACABEY
(Yozgat) Bozok Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı

Hz. PEYGAMBER'İN KADINLARA KAZANDIRDIĞI ŞAHSİYET HAKKI

Hayatı boyunca mazlumun hakkını savunmayı ilke edinen Hz. Muhammed (s.a.v.), kadın hakları savunucularının ilk sırasına yerleşmeyi hak edecek uygulamaları hayata geçirdi. Kadınların diğer bütün haklarını kullanabilmelerinin yolunu açan "şahsiyet" hakklarını elde etmelerini sağlayan Hz. Muhammed (s.a.v.) oldu.

Kur'ân-ı Kerim'de Allah'ın ***"Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik"***(1) buyurduğu Hz. Muhammed (s.a.v.); insanların hemcinslerine yaptıkları zulüm ve haksızlıklar sebebiyle, karanlıklar içerisinde yaşanan bir dönemde, hak ve adaletin yolunu aydınlatan bir nur gibi gönderildi. Yüce Allah'ın, ***"Şüphesiz sen büyük bir ahlak üzeresin"***(2) ayetinde işaret ettiği gibi, ahlâkî değerleri bizzat yaşayarak örnek oldu. Hayatı boyunca da insanlara bunu öğretmeye çalıştı.

İnsan, maddî ve rûhî tarafı olan biyolojik ve psikolojik bir varlıktır. Dolayısıyla biyolojik yapısı kadar psikolojik yapısı ile de önemlidir. Yakınlarından ve toplumdan en büyük beklentisi şahsiyet olarak tanınmak ve saygı görmektir. Çoğu zaman insana yapılabilecek en büyük eziyet ve verilebilecek en ağır ceza onu önemsememektir. O yüzden İslâm dininin kadın hakları konusundaki önceliği onları önemsemek ve şahsiyet olarak değer vermek olmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nübüvvetten önce kendi davranışları ile gösterdiği, ondan sonra da ilk savunduğu şey; ırkı, rengi, sosyal statüsü ve cinsiyeti ne olursa olsun bütün insanların aynı haklara sahip olarak bu dünyaya geldiği gerçeğinin herkes tarafından kabul edilmesi idi. Mekke'nin ileri gelenleri, en çok bu düşüncesinden dolayı Rasûlullah'ın (s.a.v.) karşısında idiler. Bütün çabaları ya O'nu bu fikrinden vazgeçirmek ya da başarısız olması için ne gerekiyorsa yapmaktı.

Hz. Muhammed (s.a.v.) kendisine nübüvvet görevi verildiği andan itibaren; insan ilişkilerinde sevgi, saygı, merhamet, hak ve adalet duygularını öne çıkarmak üzere yoğun bir çaba içine girdi. Hakkı en çok ihlal edilenlerin hakkını savunmak O'nun öncelikleri arasında idi. Bu grupların başında da kadınlar geliyordu. Kadınların uğradığı haksızlığın ilk ve baş aktörleri, çocuklarının kız olarak dünyaya gelmelerini istemeyen babalar idi. Babanın hayatta olmaması durumunda hâkimiyet erkek kardeşin oluyor ve kız kardeşin hayatına müdahale hakkını kendisinde görebiliyordu. Evlendiklerinde kendilerine değer vermeyen eşleri, üçüncü sırada yerlerini alıyorlardı. Eşin vefatı durumunda kadınların hürriyetine müdahale yetkisi vefat eden eşin büyük oğlunun eline geçebiliyordu. Kendi çocuğundan görebileceği saygısızlık da, dünya hayatının en büyük acıları arasında yerini alıyordu. Kadınların en yakınlarından gördükleri bu haksızlıkları, düşünce boyutunda ve ahlâkî zeminde kaldırmadan hiç bir kanun onları yeterince koruyamazdı. Öncelikle onların şahsiyetlerini tanımak ve değer vermek gerekiyordu. Hz. Muhammed (s.a.v.) hak ettikleri yere getirme mücadelesi vermeye başladığında kadınların bulundukları yer ile getirildikleri seviye birkaç örnek ile anlatılmaya çalışılacaktır. Aradaki fark yeteri kadar anlatılabildiğinde bu makale amacına ulaşmış demektir.

Kız Evladından Utanan Değil Seven Bir Baba

Cahiliye döneminde Araplar için oğlan çocuk çok önemli idi. Hakları ve çıkarları hukukun değil gücün koruduğu bir zamanda elbette erkek evlat güç demekti. Erkek evladı çok olan kendisini güçlü hissediyor aynı zamanda toplumda saygı görüyordu. Savaşma kabiliyeti olmayan ve Arap örfünde de buna imkân bulunmayan kız çocukları anne babalar tarafından hasretle beklenen dünyaya gelişleri ile mutlu olunan varlıklar değildi. Bunu, gizli veya açıkça hissettiriyorlardı. Çocuklar dünyaya geldiklerinde kendilerine en yakın varlık anne-babalarıdır. Onların ilgisi, sevgisi, yakınlığı kişiliklerinin

ilk simgeleridir. Cahiliye dönemi Arap yarımadasında dünyaya gelen kız çocuğunun baba olarak karşılaşacağı kişiyi Allah şu ayetle tasvir ediyor: ***"Aralarından birine bir kızı olduğu müjdelendiği zaman içi gamla dolarak yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü müjde yüzünden, halktan gizlenmeye çalışır; onu utana utana tutsun mu, yoksa toprağa mı gömsün? ... ."***(3) Onlardan bir kısmı hakikaten kız çocuğunu büyütürken, hayatının bir yerinde onun başına gelebilecek istenmeyen şeylerin utancını yaşama sıkıntısını duyuyordu. Bazıları çözüm yolu olarak kendi çocuğunu toprağa gömerek hayatından çıkarma yoluna gidebiliyordu. Yaptığı bu büyük hatanın ağır bir bedelinin olduğunu ve onu kıyamet günü ödeyeceğini Allah; ***"Diri diri toprağa gömülerek öldürülen kız çocuğun hangi suçtan ötürü öldürüldüğü kendisine sorulduğu zaman;"***(4) ayetleriyle hatırlatarak onları bu yaptıklarından vazgeçirmeye çalıştı.

Gelişi ile sadece Arap yarımadasını değil, kâinatı aydınlatan son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.) ise; "*Her kimin bir kızı olur da onu diri diri toprağa gömmez, hor görmez, oğlan çocuğunu, ona tercih etmezse, Allah onu cennete koyar,*"(5) hadisi ile kızını büyütmenin kişiye ulaşamayacağı bir mutluluk getireceğini müjdeledi. Ayet ve hadis birlikte değerlendirildiğinde, öldürmenin getireceği ceza ve yaşatmanın getireceği mükafat muhatabı hareketinden vazgeçirmek konusunda ikna edici olabilirdi. Böylece insan haklarının en başında gelen hayat hakkı temin edilmiş; hem de evladının mutluluğunu yaşamak varken dünyası kararan ve ahiretini de kendi eliyle yok eden baba kurtarılmış oluyordu. Hadiste, çocuklar arasında kız erkek ayırımı yapılması yasaklanmak suretiyle, akrabalık bağlarının kopmasına sebep olacak bir kötülüğün fitilinin ateşlenmesi de önlemiş oluyordu.

Cahiliye anlayışından babada değişmesi gerekenler henüz tamamlanmış değildi. Kızını büyütürken yaşadıklarını bir külfet değil nimet olarak algılasın ki ona karşı iyi davransın ve onun sevgiyle büyüyüp yetişeceği bir aile ortamı hazırlasın. Bu durumda Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kız çocuklarına sağladığı hak ve imkan sadece yaşama hakkının temin edilmesi ile sınırlı kalmıyordu. Onların bakımı, korunması, sevgi ve merhametle büyütülüp hayata hazırlanmasının ahiretteki karşılığının cennet olduğunu müjdelerken (6) kız çocukları için günümüzde hâla tartışılan çok önemli bir meselenin çözümü yolunda önemli teşviklerde bulunuyordu. Hatta kendi kızı olmasa bile, üç kız çocuğunun sorumluluğunu üstlenen, onların ihtiyaçlarını karşılayan ve eğitimlerini güzelce yaptıran kişiyi Allah'ın cennete koyacağı müjdesini vermek(7) suretiyle kız çocuklarını hor gören bir anlayışı ortadan kaldırıp onlara karşı sevgi ve şefkat dolu bir toplum meydana getirmenin temelini atıyordu.

Kızının Sahibi Değil Babası

Arap toplumunda babalar özellikle kızlarını evlat olarak değil, sahibi oldukları bir eşya veya kendi mülkiyetlerinde bulunan bir köle gibi görebiliyorlardı. Dolayısıyla onlar adına her türlü kararı kendileri verebiliyorlardı. Halbuki işin aslı cahiliye dönemi Araplarının anladığı gibi, anne ve babalar çocuklarının sahipleri değil, onların hayatını kolaylaştırmaktan sorumlu insanlardır. Evleninceye kadar, eğitimi dahil her şeyinden babayı veya erkek kardeşi sorumlu tutan Hz. Peygamber, evlendikten sonra eşinin vefatı veya boşanma sebebiyle, dul kalan evladın her türlü ihtiyaçlarının hiç yüksünmeden karşılanmasını yine babadan istemektedir. Sahâbe'den Sürâka b. Cu'şum'a

buyuruyor ki; "*Sana en büyük iyiliğin ne olduğunu öğreteyim mi? Sürâka, evet deyince; Dul kalıp sana dönmüş kızına yaptığın iyiliktir.*"(8) Evlat olarak babası üzerinde hak sahibi olan kız çocukları, kardeş olarak da erkek kardeşleri üzerinde hak sahibidirler. "*Kimin üç kızı veya üç kızkardeşi olur da onlara iyi davranırsa cennete girer*"(9) hadisi ile, kız kardeşleri yalnız bırakmama ve onların yanında olma sorumluluğu erkek kardeşlere yüklenmiştir.

Kızının Hayatına Müdahale

Cahiliye insanı sahibi olduğu herhangi bir eşya gibi gördüğü kızını; beğendiği bir kız ile evlenebilmek için onun babasına karşılık olarak verebilirdi. Babanın olmadığı durumlarda erkek kardeş aynı yetkiyi kullanabilirdi. Araplar arasında bu şekilde yapılan evliliklere "Şiğar Nikahı"(10) denilirdi. Hz. Peygamber, kızların şahsiyetini yok sayan ve istemedikleri bir evliliğe mahkum eden bu uygulamayı "Şiğar nikahı yoktur" buyurarak, kökten reddetmek suretiyle(11) mağduriyetlerden birini daha ortadan kaldırdı.

Cahiliye döneminde boşandıktan sonra bile bazen eski eşlerin bazen de baba veya erkek kardeşin müdahalesi kadınlar için eziyet boyutuna varabiliyordu. Dul bir bayanın hayatına müdahaleyi Allah; ***"Kadınları boşadığınızda, müddetleri sona ermişse, kocaları ile birbirleriyle güzellikle anlaşmışlarsa evlenmelerine engel olmayın. İçinizden Allah'a ve ahiret gününe inanan kimse bundan ibret alır. Bu sizin için daha nezih ve daha paktır. Allah bilir, siz bilmezsiniz"***(12) ayetiyle yasakladı. Böylece cahiliye anlayışının babaya, erkek kardeşe veya önceki eşe tanıdığı yetki iptal edilmiş ve kadınlara eziyet olan bir uygulama daha kaldırılmış oluyordu.

Hz. peygamber hayatta iken dul bir bayanı babası kendisinden habersiz evlendirmişti. Bu evliliğe razı olmayan hanım Hz. Peygamber'e durumu arz edince Rasûlullah (s.a.v.) o nikahı iptal etti ve kadın kendi istediği başka bir şahısla evlendi.(13) Kadınların haklarına müdahale eden başkaları da olmasın diye Rasûlullah (s.a.v.) dul kadınların yeni bir evliliğe karar vermelerinde yetkinin kendilerine ait olduğunu "*Dul kadın evlilik konusunda velisinden daha çok söz sahibidir,*"(14) hadisi ile kesin kuralı açıkladı.

Hayatına Müdahale Değil, Saygı ile Birlikte Karar

Hz. Peygamber, sünnetinden uzaklaşmanın veya yanlış anlamanın bir sonucu olarak, günümüzde de genç kızların veya bayanların çoğunun kullanamadığı bir hakkı, cahiliye Araplarının katı anlayışlarını değiştirerek onlara sunuyor. İnsanların hayatında evlilik kararı vermek ve evleneceği eşi seçebilmek bireyin mutluluğu kadar toplumsal huzurun temini açısından da çok önemlidir. Çünkü aile, toplumu meydana getiren en küçük sosyal birimdir. Vücudun bir hücresinde meydana gelen hastalığın kısa sürede bedeni etkilediği gibi, ailede meydana gelebilecek huzursuzluk kısa sürede topluma yansır. Ailede huzuru temin etmenin ilk şartı, henüz kuruluş aşamasında, tarafların duygusal olarak birbirlerini beğenmeleri ve evliliğe hür iradeleri ile karar vermeleridir.

Kız çocuklarını evlendirirken yapılan hak ihlallerinden biri de, babanın maddî veya manevî bir çıkarı varsa, evlilik gibi önemli bir kararı kendisine sorup görüşünü almadan genç kız adına baba verebiliyordu. Bu uygulama bile tek başına kız çocuğunun şahsiyetine değer verilmediğini ortaya koyan önemli bir gösterge idi. Hak ihlallerinin önüne geçmeye öncelik veren Hz. Peygamber, Hz. Aişe ve sahâbeden başka isimlerin de naklettiği şu olay ile genç kızların bu mağduriyetlerini de önlüyordu: Bir genç kız Hz. Peygamber'e gelerek: "*Babam hakirliğini benimle giderip yükselmek için beni erkek kardeşinin oğlu ile evlendirdi, diye şikâyette bulundu. Rasûlullah olayı doğrulamak için kızın babasını çağırdı. Baba olayı doğrulayınca Hz. Peygamber kıza, yapılan nikâhı kabul veya reddetme yetkisinin kendisinde olduğunu söyledi. Bunun üzerine genç kız; "Ben babamın yaptığı işi kabul ediyorum. Fakat babaların böyle yapmaya hakları olmadığının kadınlarca bilinmesini istedim, dedi."*(15) Yine bu meseleyi açıklayan bir hadisi Ebu Hüreyre, Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurdu: "*Kız evlendirilirken fikri sorulur eğer susarsa izin vermiş kabul edilir. Eğer istemez ise evlendirmek caiz olmaz,*"(16) ifadeleri ile naklediyor. Kesin ve net ifadelerle bir çok kez; "*Genç kız rızası alınmadan, dul bayan da kendi kararı olmadan evlendirilemez,*"(17) buyurarak, babası da olsa, kız çocuklarını istemediği bir hayatı yaşamaya zorlama yetkisinin hiç kimseye verilmediğini açıkça ortaya koyuyordu.

Eşlerin Yanında En Kıymetli Varlık

Cahiliye döneminde kadınların yaşadığı sorunların bir kısmının kaynağı eşleri idi. Sorunların başlangıç noktasını kadınların şahsiyetine ve kişilik haklarına saygı gösterilmemesi oluşturuyordu. Şartlarına uyulması gereken en önemli anlaşmanın evlilik olduğunu vurgulayarak erkekleri buna sadık kalmaları konusunda sıkça uyaran(18) Hz. Peygamber, erkeklerden eşlerinin şahsiyet haklarına öncelikle riayet etmeleri hususunda dikkatlerini çekmişti(19). İyi insan olmanın ölçüsünü "*eşlerine karşı iyi davranmak*"(20) olarak açıklaması Hz. Peygamber'in bu konudaki hassasiyetini anlamak için yeterli gözükmektedir.

Evlenirken ve evlilik süresince iyi olmak kadar, istenmemekle birlikte, boşanma durumunda bile ahlâkî ilkeleri önceleyip kadınlara karşı iyi davranmayı ve onları mağdur edip sıkıntıya sokacak davranış ve uygulamalardan kaçınmayı, hem Allah hem de Hz. Peygamber emretmektedir. Cahiliye döneminde

hayatının birçok aşamasında haksızlığa uğrayan ve hak mahrumiyetleri yaşayan kadının; boşanma sırasında yaşadıklarını ve boşandıktan sonra eski eşiyle veya bir başkasıyla tekrar evlilik düşünmesi durumunda karşılaştığı engelleri de ortadan kaldırıyordu. Cahiliye döneminde boşanma konusunda hiçbir hak ve yetki sahibi olmayan kadınlar, eşlerinin keyfî ve eziyet etmek isteyen tavırları dolayısıyla çoğu zaman büyük mağduriyetlerle karşılaşıyorlardı. Bunu engellemek üzere Allah: ***"Kadınları boşadığınızda, müddetleri sona ererken, onları güzellikle tutun, ya da güzellikle bırakın, haklarına tecavüz etmek için onlara zararlı olacak şekilde tutmayın; böyle yapan şüphesiz kendisine yazık etmiş olur. Allah'ın ayetlerini de alaya almayın; Allah'ın üzerinize olan nimetini, öğüt vermek üzere size indirdiği Kitap ve hikmeti anın, Allah'tan sakının, Allah'ın her şeyi bildiğini bilin"***(21) buyurdu.

Evlatlarının Baştâcı

Cahiliye döneminin yanlışlarından birini de, eşi ölen kadının üvey oğullarından birinin kendi üzerindeki hâkimiyetine kesinlikle son vererek kaldırdı. Böylece hayatının her aşamasında ona yakın olan erkekleri kendisine iyi davranmakla yükümlü tutmuş oldu. Büyüyüp yetişkin insan olan kendi çocuğunu da öncelikle annesine iyi davranmakla sorumlu tutarak(22), cahiliye döneminde mağdur edenlerin hepsini kendisine sevgi ve saygı ile ihtimam göstermeye yönlendirdi. *"Cennet annelerin ayakları altındadır"*(23) ifadesiyle de baştâcı oldu.

Hayatı boyunca mazlumun hakkını savunmayı ilke edinen Hz. Muhammed (s.a.v.), kadın hakları savunucularının ilk sırasına yerleşmeyi hak edecek uygulamaları hayata geçirdi. Kadınların diğer bütün haklarını kullanabilmelerinin yolunu açan **"şahsiyet"** hakklarını elde etmelerini sağlayan Hz. Muhammed (s.a.v.) oldu.

Dünya neye sahipse, onun vergisidir hep;

Medyûn ona cem'iyyeti, medyûn ona ferdi.

Medyûndur o ma'suma bütün bir beşeriyyet...

Ya Rab, bizi mahşerde bu ikrâr ile haşret. (24)

Dipnotlar:

1. Enbiyâ, 21/107
2. Kalem, 68/4
3. Nahl, 16/58-59
4. Tekvîr, 81/8-9
5. Ebû Dâvûd, Edeb, 121, r.5146, IV,337; Ahmed b. Hanbel, Müsned, I,223; İbn Ebî Şeybe, el-Musannaf, VIII,363; Hâkim, el-Müstedrek, IV, 196.
6. Buhârî, Edebü'l-müfred, s. 41; Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat, V,90; Hâkim, el-Müstedrek, IV, 195.
7. Bkz. Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 97; Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, XI,216; Heysemî, Buğyetü'l-bâhıs an zevâidi'l-müsnedi'l-hâris,(I-II) thk. Hüseyin Ahmed Salih el-Bâkirî, 1. Baskı Merkezi hıdmeti's-sünne ve's-sîreti'n-Nebeviyye, Medine 1413/1992, II, 850
8. Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 175; Buhârî, Edebü'l-müfred, 42; İbn Mâce, Edeb, 3; Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, VII,129.
9. Buhârî, Edebü'l-müfred, 42.
10. Taberânî, el-Mu'cemu'l-evsat, III, 228;
11. Buhârî Nikah, 29; Nesâî, Nikah, 61; Ahmed b. Hanbel, II, 35;Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, XI, 358; Beyhakî, Sünen, (I-X) Mekke 1414/1994, VII, 200
12. Bakara, 2/232
13. Bkz. Buhârî, Nikah, 43; Abdurrazzak, el-Musannaf, VI, 150; Ebû Dâvûd, Nikah, 26; Dârakutnî, Sünen, III, 231-232;
14. Müslim, nikâh 66, 68; Ebû Dâvûd, Nikah, 26; Tirmizî, nikâh 18; îbn Mace, nikâh 11; Darimî, nikâh 13; Muvatta, nikâh 4; Ahmed b. Hanbel, I, 219, 242, 274, 345, 355, 362.
15. Olayı anlatan farklı rivayetler birleştirilerek bir metin oluşturulmuştur. Ahmed b. Hanbel, VI, 136; İbn Ebî Şeybe, el-Musannaf, IV,137; Nesâî, Nikah 36; İbn Mace, Nikah, 12; Dârakutnî, Sünen, III, 232;
16. Ebû Dâvûd, Nikah 26; Nesâî, Nikah, 36; İbn Mâce, Nikah, 14.
17. Buhârî, Nikah, 10; Ebû Dâvud, Nikah, 26; Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat, VIII,136; Dârakutnî, Sünen, III,237.
18. Buhâri, Surût 6; nikâh 14; Müslim, nikâh 63; Ebû Dâvud, Nikah, 39; Tirmizî, nikâh 32; Nesâî, nikâh 42; İbn Mâce, nikâh 41; darimî, nikâh 21; Ahmed b. Hanbel, IV, 144, 150, 152.
19. Ebû Dâvud, Nikah, 41; Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, VII, 295.
20. İbn Hıbban, Sahih, IX,483;Ebû Ya'lâ, Müsned, X,333.
21. Bakara, 2/231
22. Ebû Dâvud, Edeb, 130; Kitâbu'l-birr ve's-sıla, 1; İbn Mâce, Vasâya, 4; Edeb, 1; İbn Hıbban, Sahîh, II,175.
23. Hadis bu lafızlarla Hatîb el-Bağdâdî, el-Câmi' li Ahlakı'r-Râvî ve Âdâbi's-Sâmi', II, 231 ve el-Kuzâî, age, I,102'de isnadı ile birlikte yer almaktadır. ayrıca bkz. Aclûnî, Keşf, I, 335; Derviş el-Hût, Esne'l-Metâlib, 124
24. Mehmet Âkif, Safahat, ME.B. Yay, İstanbul 2001, s.504.

Prof. Dr. Ahmet GÜÇ
(Manisa) Celal Bayar Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı

İSLÂM'IN İNSANA BAKIŞI

"Mü'minin durumu doğrusu hayret vericidir; çünkü yaptığı her iş onun hayrına olmaktadır. Bu özellik de yalnız mü'mine mahsustur. Mü'min bir şeye sevinirse şükreder; bu onun için hayır olur. Felakete uğrarsa sabreder; bu da onun için hayır olur." (Müslim, Zühd, 64)

Giriş

Yüce Allah insanı en güzel şekilde yaratmış (1), yeryüzünün halifesi ilan etmiş (2) ve her ümmete, "Allaha kulluk edin, azdırıcılardan kaçının" diyen (3) peygamberler göndermiştir. Ancak, kitap verilenler, kendilerine belgeler geldikten sonra, aralarındaki ihtiras yüzünden, onda ayrılığa düşmüşlerdir. (4) Nitekim geçmiş milletlerden pek çoğu, ya peygamberlerinin sözüne kulak vermeyip dinlerini inkâr etmiş veya zamanla kitaplarını ve dolayısıyla dinlerini tahrif etmişlerdir. Bunun üzerine son din olarak İslâm, son kitap olarak Kur'ân, son peygamber olarak da Peygamberimiz (a.s) gönderilmiştir. Bu husus bir âyette şöyle ifade edilmiştir: ***"Bütün dinlerden üstün kılmak üzere, peygamberini, doğruluk rehberi Kur'ân ve hak din ile gönderen O'dur."*** (5)

İşte gelişi ile dünyanın çehresini değiştiren ve susamış gönüllere kıyamete kadar rahmet sunacak olan İslâm gelir gelmez insanın elinden tutmuş, insanlara sunmuş olduğu tevhit nizamı ile yalnız Allah'a kul olma ve sadece O'ndan yardım isteme esasını getirmiştir. (6) Böylece insan, kime kulluk edeceğini öğrenmiş ve kâinattaki yerini ve değerini anlamıştır.

Her haliyle kokuşmuş dünyaya yeni bir nefes gibi gelen İslâm canlı, diri, yapıcı müesseseler getirmiş: **"Beni Rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti"** (7) hadisinde ifade edildiği üzere, yıllardır hususi bir terbiye ile yetiştirdiği Resulünün diliyle Allah, bu yeni görüşleri cihana ilan etmiştir. Köhnemiş bütün değerleri yerle bir eden bu yeni elçinin hedefi, insanları, insanca yaşayacakları bir düzene kavuşturmak, **"ahlaki güzellikleri tamamlamak ve kemale erdirmekti."** (8) İşte bu şartlar altında ve böyle bir ortamda bütün insanlığa gönderilen İslâm, insana üç yönden değer vermiştir:

a. Her Şeyden Önce Kişi, İnsan Olması İtibariyle Tabiî Bir Değere Sahiptir

Yüce Allah bu konu ile ilgili olarak: ***"Andolsun ki biz, insanoğullarını şerefli kıldık, onların karada ve denizde gezmesini sağladık; temiz şeylerle onları rızıklandırdık; yarattıklarımızın pek çoğundan onları üstün tuttuk"*** (9) buyurmuştur.

İnsanın, doğumuyla hatta ana rahminde teşekkül etmeye başladığı andan itibaren sahip olduğu bu değer; bütün değerlerin ilki, en yaygını ve devamlı olanıdır. Buna sahip olurken insan maddi, manevi hiçbir karşılık ödememiştir. Bu, tamamen yaratıcısının bir lütuf ve ihsanıdır. Öyle bir ihsan ki; kadın-erkek, siyah-beyaz, kuvvetli-zayıf, zengin-fakir demeksizin ve herhangi bir din ve milliyet farkı gözetilmeksizin bütün insanlığı kuşatmıştır. (10) Ayrıca İslâm, şahıslar arasındaki sınıf farkını da ortadan kaldırmış ve Hz. Peygamber'in ifadesiyle ***"İnsanlar Âdem'in çocuklarıdır, Âdem'i de Allah topraktan yaratmıştır"*** buyrularak insanlar arasındaki soy, ırk, dil ve renk farkına zerre kadar önem verilmediği belirtilmiştir. (11)

İslâm'ın insana sırf insan olması itibariyle vermiş olduğu değerin sayısız örneğine Kur'ân-ı Kerim'de, hadislerde, İslâm Tarihi'nde, özellikle de Hz. Peygamberin hayatında rastlamak mümkündür. Onlardan biri ve belki de en çarpıcı olanı şudur: Bir

gün Hz. Peygamber ashaptan bir grupla otururken yakınlarından bir cenaze geçmiş ve Peygamber (a.s) cenazeyi görünce ayağa kalkmıştı. Yanında bulunanlar, onun Yahudi cenazesi olduğunu söyleyerek, "ayağa kalkmanız gerekmezdi" demek istemişlerdi. Onların bu sözü üzerine Hz. Peygamber: **"Müslüman değilse insan da mı değil?"** cevabını vermiştir. (12)

İslâm'a göre insana değer vermek başka şey, insan değerini kabul etmek başka şeydir. Hele insana üstünlük tanımak ise bambaşka bir şeydir. **"Her hak sahibine hakkını vermek"** (13) ve onun sınırlarını belirtmek elbette güzeldir. Fakat daha güzel olanı; ona o hakkı verdikten sonra, onu sevdirmek, onu korumaya teşvik etmek, onu koruma yollarını sağlamak ve bunu bir inanç meselesi haline getirmektir. İşte bunun içindir ki sevgili Peygamberimiz: ***"Malı uğrunda öldürülen şehittir. Dini uğrunda öldürülen şehittir. Canını müdafaa ederken öldürülen şehittir. Ailesi uğrunda öldürülen şehittir"*** demiştir. (14)

b. İslâm Nazarında Fert, İnancı Sebebiyle de Değer Kazanır

Bu gerçek, Kur'ân'da şöyle açıklanmıştır: ***"... Allah içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltir..."***(15),***"... Şeref Allah'ın, Peygamberinin ve inananlarındır..."***(16)***"İnanan bir köle, hoşunuza gitmiş olsa da, puta tapan bir erkekten daha iyidir."***(17)

Bu noktada İslâm'a göre inanan insan, inanmayanlardan üstündür. Allah katındaki üstünlük ise, **"O'nun emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınmak"** anlamına gelen **"takva"** esasına bağlanmıştır. (18) Hz. Peygamber de aynı gerçeğe: ***"Ey insanlar! Dikkat edin, Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Yine dikkat edin, Arabın Arap olmayana, Arp olmayanın da Araba; keza beyazın siyaha, siyahın da Beyza "takva" dışında hiçbir üstünlüğü yoktur"*** (19) şeklinde işaret etmiştir.

Görüldüğü gibi İslâm, kişinin dış görünüşüne, derisinin rengine değil, inancına değer vermektedir. Nitekim ashabdan Bilal-i Habeşi ile Ebu Zer el-Gıfârî arasında çıkan bir tartışmada Ebu Zer, Bilal'e "siyah kadının oğlu" diye hitap etmişti de Bilal buna çok üzülmüştü. Durumdan haberdar olan Hz. Peygamber, Ebu Zer'e: "Sende hala cahiliye âdetleri görüyorum" buyurarak, bir kimseyi derisinin renginden dolayı aşağılamayı cahiliye âdeti olarak nitelendirmişti. Söylediği sözden pişmanlık duyan Ebu Zer bir yanağını yere koyarak: "Bilal yanağıma basarak üzerimden geçmedikçe buradan kalkmam" diyerek üzüntüsünü dile getirmişti.(20) Yine bir gün Hz. Peygamber,

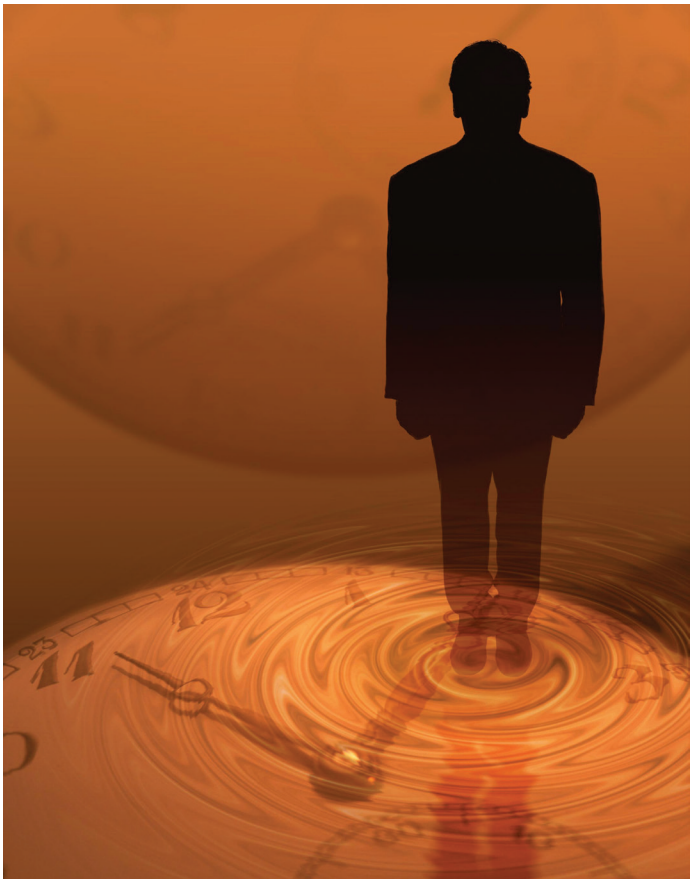

Kureyş'in ileri gelenleri ile konuşurken, ashabdan Abdullah İbn Ümmü Mektum söze karışarak; "Ya Resûlallah! Allah'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret" demişti. Bu sözü bir iki defa da tekrar etmişti. O sırada Hz. Peygamber, müşriklerden Velid veya Ümeyye b. Halefi ikna etmeye çalışıyordu. Bu kişiler, kendilerinin yanında fakir kimselerin bulunup söze karışmasından hoşlanmazlardı. Bundan dolayı Allah Resûlü'nün, Abdullah İbn Ümmü Mektum'un gelip sözünü kesmesine canı sıkılmıştı. Fazla soru sorması üzerine de yüzünü, gayri memnun bir şekilde çevirmiş, ötekiyle meşgul olmuştu. Velid yahud Ümeyye b. Halef de kalkıp gitmişti. Hz. Peygamber'in, yüzünü o tarafa çevirmesi, gerçekte O'nun âlemlere rahmet olan ruhuna ağır gelmişti. Yüce Allah bu olay üzerine Abese Sûresi'ni indirmiş ve: ***"Yanına ama bir kimse geldi diye Peygamber yüzünü asıp cevirdi..."*** diyerek Resûlünü uyarmıştı. (21) Bu hadise de gösteriyor ki inanan bir âmâ inanmayan bir müşrikten Allah katında daha değerlidir.

İnanmış olmak, insana sadece bir üstünlük veya ayrıcalık kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda ona, dünya ve ahirete taalluk eden birtakım yararlar da sağlar. Bunun en güzel örneği yine Hz. Peygamber'in hayatında ve sözlerinde görmek mümkündür. Şöyle ki: Mikdad b. Esved (bu Mikdad b. Amr el-Kindî'dir), bir gün Hz. Peygamber'e şöyle bir soru sormuştu: "Ey Allah'ın Resûlü! Şayet kâfirlerden bir adamla karşılaşsam, onunla vuruşup da kollarımdan birini kılıcıyla koparsa, sonra da benden korkusundan bir ağaca sığınsa ve Müslüman oldum dese, bu sözü söyledikten sonra onu öldürebilir miyim?", Resûlallah (a.s): ***"Onu öldürme"*** cevabını verdi. Bunun üzerine Mikdad dedi ki: "Ya Resûlallah! Bu adam kollarımdan birini kesti. Üstelik bu sözü, kolumu kestikten sonra söyledi." Hz. Peygamber ona tekrar: ***"Onu öldürme, eğer onu öldürürsen, o, senin onu öldürmeden önceki yerine geçer; sen de onun, bu sözü söylemeden önceki durumuna düşersin"*** cevabını verdi. (22) Üsâme b. Zeyd de konuyla ilgili olarak şöyle demiştir: "Resûlüllah (a.s) bizi Huraka'ya gönderdi. Oradaki kavme sabah baskını yaptık ve onları hezimete uğrattık. Ben ve Ensar'dan bir arkadaşım, onlardan bir adama yetiştik. Tam üzerine çullandığımız sırada adam "Lailâhe illallah" dedi. Bunun üzerine Ensarî arkadaşım ona dokunmadı. Ben ise onu mızrağımla yaraladım ve neticede ölümüne sebep oldum. Döndüğümüzde Nebi (a.s) durumdan haberdar oldu ve bana: ***"Ey Üsame, demek Lailahe illallah dedikten sonra onu öldürdün öyle mi?"*** dedi. Ben de, korktuğu için bu sözü söyledi, dedim. Resûlüllah (a.s) bu soruyu o kadar tekrarladı ki, sonunda içimden, keşke o günden önce Müslüman olmamış olsaydım diye geçirdim. (23) Bazı hadislerde de, ***"Kalbini yarıp baktın mı ki onun korku sebebiyle olduğunu söylüyorsun?"*** ifadesi geçer. (24)

İmandan sonra küfre dönmenin ise Allah katında büyük bir vebal ve sorumluluğu gerektirdiği âyetlerde şöyle açıklanmıştır: ***"Onlar ki, inandıktan sonra inkâr ettiler, sonra inkârları arttı, onların tövbeleri kabul edilmeyecektir ve işte onlar sapıkların ta kendisidirler. Gerçekten, inkâr edip kâfir olarak ölenler var ya, onların hiç birinden – dünya dolusu altını fidye olarak verecek alsak dahi – kabul edilmeyecektir..."*** (25)

c. İslâm Kişiye Ameli ve Yaşayışı İle de Ayrı Bir Değer Verir

İslâm, inancının gereğini yapanla yapmayanı eşit saymaz. Bu konuda, âyetlerde şöyle buyrulmuştur:

"İşlediklerine karşılık her birinin dereceleri vardır." (26) ***"Kim ortaya bir iyilik koyarsa ona on katı sevap verilir; ortaya bir kötülük koyan ise, ancak misliyle cezalandırılır, onlara haksızlık yapılmaz."*** (27) ***"Mallarını Allah yolunda sarf edenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir."*** (28)

Bu âyetlerden de anlaşılacağı gibi Allah, bir iyilik yapana kat kat sevap verdiği halde, kötülükleri yalnız

misliyle cezalandırmak suretiyle insana ne kadar değer verdiğini göstermiştir.

İslâm nazarında dış görünüşün ve dünya malının da fazla bir kıymeti yoktur. Bu hususta Hz. Peygamber: ***"Şüphesiz Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz, fakat kalplerinize ve amellerinize bakar"*** (29) demiştir.

İslâm'a göre inanç ve inancın gereğini yapmak demek olan amel arasında sıkı bir ilişki vardır. Çünkü bu ikisi birbirinin tamamlayıcısı durumunda olan ve biri olmadan diğerinin tek başına yeterli olmayacağı iki önemli unsurdur. İslâm'da imansız amelin bir değeri olmayacağı gibi, amelsiz iman da kişiyi sorumluluktan kurtarmaz Kur'ân-ı Kerim'in pek çok yerinde imanla amelin birlikte zikredilmiş olması da bunu göstermektedir. (30)

Netice itibariyle söylemek gerekirse İslâm'a göre her şey insanın, özellikle de inanan ve inancının gereğini yaşayan insanın lehinedir. Hz. Peygamber bunu en güzel şekilde şöyle ifade etmiştir: "Mü'minin durumu doğrusu hayret vericidir; çünkü yaptığı her iş onun hayrına olmaktadır. Bu özellik de yalnız mü'mine mahsustur. Mü'min bir şeye sevinirse şükreder; bu onun için hayır olur. Felakete uğrarsa sabreder; bu da onun için hayır olur." (31)

Dipnotlar:

1. Tîn, 95/4.
2. Bakara, 2/30.
3. Nahl, 16/36.
4. Bakara, 2/213.
5. Fetih, 48/28.
6. Fâtiha, 1/5.
7. Bkz. Aclûni, Keşfu'l-Hafâ, I, 70.
8. Mâlik b. Enes, Muvatta', Hüsnü'l-Hulk, I.
9. İsra, 17/70.
10. Bkz. M. Abdullah Draz, İslâm'ın İnsana Verdiği Değer (çev. Nureddin Demir), İstanbul 1983, s. 45.
11. Ebu Davud, Edeb, 111; Tirmizi, Menâkıb, 73.
12. Buhari, Cenâiz, 50.
13. Buhari, Savm, 51; Tirmizi, Zühd, 64.
14. Tirmizi, Diyât, 22.
15. Mücadele, 58/11.
16. Münafikûn, 63/8.
17. Bakara, 2/221.
18. Hucurat, 49/13.
19. Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 411.
20. Bkz. Buhari, İman, 22.
21. Abese, 80/1–10.
22. Buhari,Megâzî, 12.
23. Buhari, Megâzî, 45.
24. Bkz. Müslim, İman, 158; Ebu Davud, Cihad, 95; İbn Mâce, Fiten, 1; Ahmed b. Hanbel, IV, 439, V, 207.
25. Al-i İmran, 3/90-91.
26. En'âm, 6/132.
27. En'âm, 6/160.
28. Bakara, 2/261.
29. Müslim, Birr, 34.
30. Bkz. Bakara, 2/62; Mâide, 5/69; Nahl, 16 /97; Kehf, 18/88; Meryem, 19/60; Tâhâ, 20/75, 82; Furkan, 25/ 70- 71; Kasas, 28/67, 70.
31. Müslim, Zühd, 64.

Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK
(Adana) Çukurova Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

İSLÂM'IN KAVRANMASI VE MÜSLÜMAN KİMLİĞİN İNŞASINDA "YAŞAYAN SÜNNET"İ BİR KEZ DAHA DÜŞÜNMEK

Evet, Hz. Peygamber'in zamanında İslâmî hayat Kur'ân'dan üretilmişti; ancak Kur'ân o zaman bir metin değil, Hz. Peygamber'in dilinden sadır olan ve aynı zamanda O'nun söz ve davranışlarıyla somutlaşan bir keyfiyete sahipti.

İslâm medeniyetinin tarih sahnesindeki en son ve en büyük siyasi gücü konumundaki Osmanlı'nın bu sahneden çekildiği zamandan bu yana biz müslümanların iki yakasının bir araya gelmediği aşikâr. Son bir buçuk asır boyunca müslüman âlimler ve mütefekkirler tarihin seyrini yeniden İslâm medeniyetinin lehine çevirmenin imkânları üzerine kafa yorarken, kanımca millet ve ümmet ölçeğindeki inkıraz/izmihlal olgusunu İslâm dinini geleneksel kalıplar içinde yanlış anlama ve yorumlamakla irtibatlı yanlış bir teşhiste bulundular ve kaçınılmaz olarak dinî düşüncede tecdit ve öze dönüş söylemine dayalı yanlış bir tedavi sundular. Oysa bir millet ve/veya medeniyetin çöküşü veya yükselişi salt din temelinde açıklanması mümkün olmayan çok boyutlu ve karmaşık bir sosyolojik olgudur. Bu mesele bir tarafa, yirminci yüzyılın başlarında hayli ses getiren ıslah ve tecdit söylemi zaman içerisinde kendi bünyesinden "Kur'ân İslâm"ı diye ifade edebilecek yeni bir İslâm anlayışı üretti ve bu anlayış İslâm ve müslümanlığın yepyeni bir biçimde salt Kur'ân metninden üretilebileceği düşüncesini besledi. Sonuçta, İslâm'ın hayata yansıyan ve her birimizin müslüman kimliğini oluşturan temel unsurların aslında "yaşayan sünnet"e dayalı olduğu gerçeği göz ardı edildi; bunun da ötesinde "Sünnet" denince, bu kavramın içeriği hadis rivayetlerindeki problemler yumağıyla özdeşleştirildi.

Kur'âncı İslâm söylemi müslümanca bir hayatı metinden üretmeyi önerir. Daha açıkçası, bu söylemin en temel iddiasına göre İslâm ve müslümanlık en saf ve en sahih biçimiyle Kur'ân metninden üretilmelidir. Kur'ân'ı bir metin (text), dolayısıyla epistemik bir nesne olarak görmesi hasebiyle daha en başından sıkıntılı gözüken bu iddia kesinlikle isabetsizdir. Çünkü hayat, hele hele müslümanca bir hayat, mana ve mesajı bir tür anlam arkeolojisiyle keşfedilmesi gereken bir metin algısıyla Kur'ân'dan üretilemez. Başka bir ifadeyle, sahih ve sağlıklı Kur'ân okumalarıyla daha güzel bir müslümanlık yaşanmaz, yaşanamaz. Çünkü müslümanlık denen pratik tecrübe, vahyin nüzul süreci tamamlandıktan sonra tarihin hiçbir uğrağında salt kitaptan/metinden üretilmedi; bilakis yaşayan sünnet ve gelenek sayesinde spontane biçimde öğrenildi.

Evet, Hz. Peygamber'in zamanında İslâmî hayat Kur'ân'dan üretilmişti; ancak Kur'ân o zaman bir metin değil, Hz. Peygamber'in dilinden sadır olan ve aynı zamanda O'nun söz ve davranışlarıyla somutlaşan bir keyfiyete sahipti. Bu açıdan bakıldığında ilk nesil Müslümanlar İslâmî hayatı Hz. Peygamber'in rehberliğinde bizzat O'ndan görerek öğrendiler ve kendilerinden sonraki nesillere de bir bilgi konusu olarak değil, fiilî bir tecrübe, yaşanan bir gerçeklik olarak intikal ettirdiler. Kaldı ki ilk nesil müslümanlar iman ve teslimiyeti de Kur'ân'ın dil, üslup ve nazım-mana bütünlüğündeki ihtişama duydukları hayranlıktan öte Hz. Peygamber'in şahsında gördükleri mükemmel örneklikten dolayı tercih ettiler. Bu itibarla denebilir ki İslâm bilgi ve sözel tebliğden ziyade, davranış ve temsilin konusudur; dolayısıyla bugünkü sorun da temelde Kur'ân'ı bilmemek ve anlamamaktan öte zaten bilinen ve anlaşılmış olan değerleri hayata katmayı göze alıp alamamakla ilgilidir.

Sonuç itibariyle, İslâm'ı anlamak ve müslümanca yaşamak için, Kur'ân'ı bir bilgi nesnesi gibi okuyup incelemekten -ki bunun akademik bir uğraştan fazla bir şey ifade etmediği açıktır- yahut bizzat Kur'ân'la ilişki kurmaya çalışmaktan ziyade, on beş asırdır zaten kurulu olan bir ilişkiye katılmak, yani her bir müslümanın

yaşayan sünnet sayesinde hazır/verili olarak bulduğu İslâmî değerleri hayata aktarmak gerekir. Bunun aksi bir söylem, Sünnet'e rağmen Kur'ân'ı daha iyi anlamaya çalışmak gibi bir iddiada bulunmak anlamına gelir ki böyle bir iddianın hem köksüz ve temelsiz hem de çok cüretkâr olduğu aşikârdır.

Bugün Kur'ân metninden müslümanca bir hayat üretmek hem imkânsız hem de beyhude bir uğraştır. Çünkü müslümanca hayatın en güzeli ve en mükemmeli Hz. Peygamber'in örnekliğinde bir kez üretilmiş ve bu hayat başta sahabe nesli olmak üzere diğer bütün müslüman nesiller vasıtasıyla bidayetten günümüze kadar yaşayan bir sünnet olarak gelmiştir. Aslında bu gerçeğe bu topraklarda yaşayan her bir müslümanın müslümanlık tecrübesi de tanıklık etmektedir. Zira bu topraklarda yaşayan hemen hiçbir müslüman sözgelimi yalan, gıybet ve hasedin birer rezilet, buna mukabil adalet ve hakkaniyet gibi hasletlerin ise birer fazilet olduğunu klasik bir tefsir kitabından ve/veya mealden değil, en başta kendi aile çevresinde fiilen yaşanan İslâmî tecrübeden son derece doğal bir şekilde öğrendi. Keza bu topraklarda yaşayan Müslümanların kahir ekseriyeti imana müteallik hususları klasik kelam ve akaid kitaplarından değil, içine doğduğu dünyanın dinî atmosferinden belki de hiçbir zihinsel emek harcamadan öğrendi. Kaldı ki eğer Kur'ân metninden sözüm ona en saf, en som ve en rafine haliyle müslümanca bir hayat üretmek mümkün olsaydı, yazınsal ve görsel basındaki bunca dinî yayın, bunca vaaz ve irşad faaliyeti dikkate alındığında hemen her kesim tabir caizse peygamberliğe aday bir dinî-ahlâkî şahsiyet sahibi olması gerekirdi. İsmail Kara'nın "Kaynaklara Dönüş Neye Dönüştür?" başlıklı yazısında da isabetle kaydettiği gibi, gerçekten de son bir iki asırdır müslümanlar daha çok Kur'ân meali, daha fazla "sahih" hadis okudular; Peygamber Efendimiz'in hayatıyla da ilgilendiler. Peki, daha dinî/İslâmî bir anlayışa ve hayat üslubuna ulaştılar mı?"

Pratik tecrübe daha çok Kur'ân meali okumakla daha İslâmî bir anlayışa ve hayat tarzına kavuştuğumuz yönünde bir söz söylemeyi mümkün kılmadığına göre, bir kez daha belirtmek gerekir ki Kur'ân metninden müslümanca bir hayat üretmek hem imkânsız hem de lüzumsuzdur. Evet, lüzumsuzdur; hatta Hz. Peygamber'in örnekliğine (sünnet) rağmen müslümanlığı Kur'ân'dan üretmeyi salık vermek aynı zamanda çok büyük bir cüretkârlıktır. Öte yandan şunu da belirtmek gerekir ki Kur'ân metni Hz. Ali'nin dediği gibi suskundur; onu insanlar konuşturur. Nitekim tarih boyunca herkes onu dilediği gibi konuşturmuş ve bunun neticesinde hiçbir mezhep kendi görüşüne Kur'ân'dan delil bulma hususunda hiçbir sıkıntı çekmemiştir. Basra kadısı Ubeydullah b. el-Hasen'in (ö. 168/785) şu sözleri Kur'ân metninin istismara açıklık keyfiyeti hususunda hem çok öğretici hem de ibret vericidir: "Kur'ân ihtilafa delalet eder. "Kader diye bir şey yoktur" görüşü doğrudur; çünkü Kur'ân'da bu görüşün dayanağı mevcuttur. Sınırsız ilâhî irade karşısında insan iradesinden söz edilemeyeceği (cebr) görüşü de doğrudur; zira Kur'ân'da bu görüşün dayanağı da mevcuttur. Her kim bu iki görüşten birini savunursa isabet kaydetmiş olur; çünkü bir ayet iki farklı anlam boyutuna sahip olabilir ve birbirine zıt iki manaya hamlolunabilir...[İhtilafların Kur'ân'dan kaynaklanıyor oluşu] isimler/nitelendirmelerle ilgili [farklı] görüş beyanlarında da söz konusudur. Şöyle ki her kim zina eden bir kimseyi mümin olarak nitelendirirse isabet etmiş olur. Buna mukabil zinakârı kâfir olarak nitelendiren kimse de isabet etmiş olur. Öte yandan, "Zinakâr ne mümindir ne kâfirdir; gerçekte o fasıktır" diyen kimse de haklıdır. "Zinakâr ne mümindir ne kâfirdir; o münafıktır" diyen kimse de haklıdır. "Zinakâr müşrik değil, kâfirdir" diyen kimse de haklıdır; keza, "Zinakâr hem kâfir hem müşriktir" diyen kimse de haklıdır. Çünkü Kur'ân bütün bu farklı anlamlara delalet etmektedir" (İbn Kuteybe, *Te'vîlüMuhtelefi'l-Hadîs*, Beyrut 1995, s. 51-52).

Bütün bunların ardından şu önemli hususu belirtmekte fayda vardır: Bizim burada sahih müslümanlığın asıl adresi olarak gösterdiğimiz "Sünnet" kavramı ile hadisi birbirine karıştırmamak, sünnet ile hadis arasında özdeşlik kurmamak, hele hele Buhârî, Müslim gibi hadis mecmualarının tümden sahih olduğu ön kabulüyle bu mecmuaları kutsama anlayışıyla irtibatlandırmamak gerekir. Zira hadis ve rivayet malzemesi tek tek incelendiği takdirde kimi hadislerin sahih, kimilerinin zayıf kimilerinin uydurma olduğu sonucuna ulaşılır ve hatta uydurma hadislerin haddi hesabı yoktur. Ancak büyük gelenek içerisinde nesilden nesile dinî ve ahlâkî bir tecrübe olarak intikal eden sünnet ya da merhum Fazlur Rahman'ın deyişiyle "yaşayan sünnet"te böyle bir problem söz konusu değildir.

KESTEL VANİ MEHMET YATILI KUR'ÂN KURSU

Bu Kur'ân, kendisiyle uyarılsınlar, Allah'ın ancak bir tek ilâh olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye insanlara gönderilmiş bir bildiridir.

İbrahim Sûresi; 14/52

"Sizin en hayırlınız Kur'ân'ı öğreneniz ve öğretenizdir."
Hz. Muhammed (sav) / Buhari, Fedailu'l-Kur'ân, 21

Kur'ân dünyada en çok okunan ama maalesef en az anlaşılan kitaptır.

Kur'ân'ı sadece sevap kazanmak için okunan bir kitap olmaktan çıkartıp, anlamak ve hayata tatbik etmek için okunan bir kitap haline dönüştürmek elzemdir.

Asıl sevabın Kur'ân'ı anlamak ve Kur'ân ile amel etmekle kazanılacağını da unutmamak gerekir.

İslâmiyet'in kısa zamanda geniş kitlelere hızla yayılmış olmasında şüphe yok ki O'nu tebliğ eden peygamberin yaşadığı Kur'ân ahlakının büyük bir payı vardır.

AMACIMIZ

- Gençlerimizin Kur'ân lafzını en güzel bir biçimde okumasını ve ezberlemesini sağlamak
- Gençlerimize Kur'ân'ın manasını, mesajlarını, ilke ve prensiplerini öğreterek Kur'ân ahlakıyla ahlaklanan ve yaşayan bir gençlik yetiştirmek

FAALİYETLERİMİZ

- Kur'ân Kıraatı Dersleri
- Hafızlık Eğitimi
- Tefsir ve Hadis Dersleri
- Karakter Eğitimi
- Kişisel Gelişim Kursları
- Geziler, Piknikler, Halı Saha Maçları vb. Sosyal Faaliyetler

'Bir topluluk Allah'ın evlerinden bir evde toplanır, Allah'ın kitabını okur ve onu aralarında müzakere ederlerse üzerlerine sekinet (huzur) iner. Allah'ın rahmeti onları kaplar ve melekler de etraflarını kuşatır. Allah kendi katındakilere onlardan söz eder.'

Hz. Muhammed (sav) / Müslim, Zikir, 38

Ziraat Bankası Hesap No: TR 85 0001 0011 4668 8923 7250 01

Türkiye Finans Bank Hesap No: TR 50 0020 6002 2202 5117 3200 01

Ankara Yolu 13. km (Saray Örme Bitişi) Kestel / BURSA

Tel: 0224 372 58 58 - Tel: 0535 476 32 36

Yeni Bir Şaheser

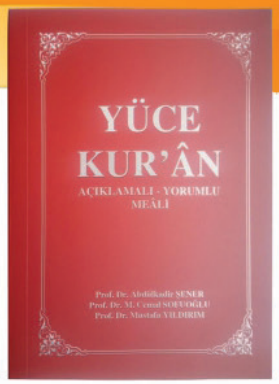

Prof. Dr. Abdülkadir ŞENER
Prof. Dr. Cemal Sofuoğlu
Prof. Dr. Mustafa Yıldırım

ORTA BOY

CEP BOYU

- **Türk Mealcilik Tarihinde Bir İlk**
- **Akıcı ve Anlaşılır Bir Türkçe**
- **Ayetler Arasındaki İlgi**
- **Kıraat Farklarından Kaynaklanan Değişik Anlamlar**
- **Kur'an-ı Kerim'in Üslûp Özeliğinden Kaynaklanan Anlamlar**

YÜCE KUR'AN

VE AÇIKLAMALI - YORUMLU MEÂLİ

**Üç bilim insanının her bir âyet üzerinde ortak emeğinin,
hazırlık dönemi hariç sekiz yıllık birlikte çalışma deneyiminin ürünü olan bu çalışma;**

Mütevazîdir;

çünkü, İlâhî bilginin beşerî bir hitaba dönüştüğünde anlama çabasının insanın kapasitesiyle sınırlı olduğunu ve kuşatılamayacağını kabul ve ilan etmektedir.

Özgündür;

çünkü, metnin tarihsel bağlamı kadar toplumsal ve ahlâkî olan maksadını da gözetmiştir.

Çağdaştır;

çünkü, bugünün insanına hitap ettiğinin farkındadır ve bugünün imkânlarını olabildiğince kullanma gayretinin ürünüdür.

İyi niyetlidir;

çünkü, hem metne sadâkati hem de insanın anlama çabasına gösterilen saygıyı yansıtmaktadır.

Sadedir;

çünkü, Türkçemizin tüm anlatım zenginliğini herkesin anlayabileceği, olabildiğince yalın bir metne dönüştürme amacından yola çıkmıştır.

Saygındır;

çünkü, her şeyden evvel Allah Kelâmı'na, Hz. Peygambere ve Kelâm'ı dünden bugüne anlama çabasında olan herkese derin bir saygıyı ifade etmektedir.

Kitap İsteme: 0 505 480 51 58

DÖVÜŞ USTASI OLANLAR, ÖFKELENMEZLER.
KAZANMA USTASI OLANLAR, KORKMAZLAR.
AKILLILAR, DÖVÜŞMEDEN KAZANIRLAR.
CAHİLLER, KAZANMAK İÇİN DÖVÜŞÜRLER.

" SUN TZU "

Wing Chun
KUNG FU
EĞİTİMİ

www.bursaspormerkezi.com

0 546 VİNGÇUN
0 546 8464286

MODA ZEKİ GÖLHAN TEKSTİL ÜRÜNLERİ TİC. ve SAN. A.Ş.

Merkez:
Laleli Cad. Laleşaray Apt. No: 29/5
Laleli - İSTANBUL
Tel: (+90212) 518 72 91
Fax: (+90212) 518 72 96

Showroom:
Mesihpaşa Mah. Ordu Cad.
Ceylan Sk. Köksoy İş Hanı No.14/A
Laleli / İSTANBUL
Tel: (+90212) 518 88 29
Fax: (+90212) 638 63 04

Showroom:
Nişanca Mah. Daltaban Yokuşu
Aybal Apt. No.5/3
Laleli - İSTANBUL
Tel: (+90212) 518 49 21

Showroom:
Dere Sk. Derya Apt. No:5/4
Osmanbey - İSTANBUL
Tel: (+90 212) 230 25 74
Fax: (+90212) 240 70 77

Sağlam Sokak'ta İşin Doğrusu

Sağlam Sokak'takiler koşulsuz şartsız hesap işletim ücreti ödemez.

İnternetten EFT ve havale işlemlerinde koşulsuz şartsız ücret ödemez.

Onlar yaptıkları sözleşmelerde vade, oran ve koşulların değişmeyeceğini bilir.

Aldıkları ürünlerin maliyetlerini açık ve net olarak bilir.

Onlar daha çok harcamayı değil, tasarruf etmeyi bilir.

Detaylı bilgi almadan ürün ve hizmet satın almaz.

Çünkü onların sağlam bir yol arkadaşı var: Kuveyt Türk

işin doğrusu

444 0 123
www.isindogrusu.com.tr

KUVEYTTÜRK
SAĞLAM BANKACILIK